

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA

GODIŠTE 91

RUJAN
1999
9

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA
JOURNAL OF THE CROATIAN MOUNTAINEERING ASSOCIATION

Hrvatski planinarski savez, HR-10000 ZAGREB, Kozarčeva 22

Prvi broj izašao 1898. godine kao glasilo Hrvatskog planinarskog društva. Časopis nije izlazio od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. Od 1949. do travnja 1991. izlazio pod naslovom "Naše planine"

Rujan 1999
September 1999

Broj 9
Number 9

Godište 91
Volume 91

*Slika na naslovnici
Dinara iz Kijeva (1831 m)
Sprijeda ostaci crkve .
sv. Mihovila koju su srušili
četnici 1991. godine
Foto: Dr. Željko Poljak*

SADRŽAJ

Alan Čaplar: U zagrljaju karlovačkog Pokuplja	241
Darko Fischer: Kako na vrh Paga ili mala dopuna Poljakovom vodiču	245
Hrvoje Capak: U sjeni pjesnika	248
Zdenko Galić: Planinarsko sklonište na Velikom Lubenovcu	250
Tomislav Baričević: Oko Dabarskih kukova nije živjela kukavelj	252
Milan Majnarić: Još o Zelenom viru	253
Drago Slipac: Čvrsnici u pohode	254
Marija Hrvoj: Susret s proljećem na Velikom Lovniku	255
Ivo Tadin: Kako smo gradili "Orlovo gnijezdo"	256
Dr. Srećko Božičević: Vinnetou u Paklenici	259
Vladimir Jelaska: Sjećanja na Nedu	262
In memoriam Ivanu Stošiću	265
Zaštita prirode	266
Planinarstvo u tisku	267
Tko je što u hrvatskom planinarstvu	268
Vijesti	270

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK: prof. dr. Željko Poljak, HR-10000 ZAGREB, Vlaška 12, tel. i faks 01/48-16-558

UREDNIČKI ODBOR: Nikola Aleksić, dr. Borislav Aleraj, Darko Berljak, dr. Srećko Božičević, ing. Vlado Božić, Tomislav Čanić, Alan Čaplar, prof. Krunoslav Milas i Tomislav Pavlin

IZDAVAČ I UREDNIŠTVO: Hrvatski planinarski savez, HR-10000 ZAGREB, Kozarčeva 22, tel., tax i automatska sekretarica 01/48 24 142, mobitel 098 283 709, e-mail adresa: hps@zg.tel.hr

NASLOVNA STRANICA I LOGOTIP: Senaid Serdarević Seno

TISAK: "Ekološki glasnik" d.o.o. D. Lomnica

SURADNJA: Članke treba slati tipkane s proredom među recima, sa što većim izborom ilustracija (fotografija, dijapozitiva, crteža, skica). Ilustracije se vraćaju autorima.

Izlazi u dvanaest brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj).

Pretplata za 1999. godinu je 100 kuna (za inozemstvo 50 DEM), a uplaćuje se na žiro račun izdavača broj 30102-678-5535. Devizne uplate na broj: SWIFT-ZABA-HR XX 25731-3253236. Važno! Na uplatnici treba u rubrici "Poziv na broj" upisati svoj pretplatnički broj (ne JMBG), jer banka izdavača ne javlja ime uplatitelja nego samo taj broj. On se nalazi uz adresu na omotu svakoga dostavljenog primjerka. Umjesto toga može se uredništvu poslati fotokopiju uplatnice ili drugi primjerak "Posebne uplatnice". Tako će postupiti i novi pretplatnici koji još nemaju pretplatnički broj.

Tiskanje časopisa omogućuje donacija Tvornice boja "Chromos" Samobor.

Na temelju mišljenja Ministarstva prosvjete (612-10/92-01 187 ur. br. 532-03-1/7-92-9201 od 16. 3. 1992.) ovaj se časopis preporuča kao neobvezno štivo u školama.

U ZAGRLJAJU KARLOVAČKOG POKUPLJA

Četiri izleta na četiri brijega i četiri rijeke

ALAN ČAPLAR, Zagreb

Gotovo uvijek kada se razmišlja i govori o Karlovcu i njegovoj okolici, najprije se nameću asocijacije o četirima karlovačkim rijekama. Uistinu, karlovačka okolica poznatija je po njima nego po brdima, ali bregovi ipak postoje i pružaju veoma lijepe i zahvalne planinarske mogućnosti. Taj predio, istina, nema planinski karakter kao primjerice Žumberak, Samoborsko gorje ili Gorski kotar, ali bismo proglašivši taj kraj ravničarskim učinili mnogo veću pogrešku, jer ovdje ima i oštih uzbrdica i nizbrdica, i uskih dolina i istaknutih vrhunaca, osamljenih vidikovaca i dalekih vidika, a posebnu, jedinstvenu draž daje mu splet onoga čega Karlovac ima u izobilju: vodeni tokovi.

Najznačajniji bregovi šire karlovačke okolice jesu Vinica povrh Duga Rese, Vodenica kod

Ozlja, a blizu je i Lović Prekriški, koji zapravo pripada planinskom biseru sjeverozapadne Hrvatske - Žumberku. Čari karlovačkog Pokuplja poznate su vrlo uskom krugu planinara, što je čak i pomalo začuđujuće, s obzirom da Karlovac nije Zagrebu ništa dalje od, primjerice, Cessargradske gore, Strahinjšćice ili Ivanščice, da ovdje postoje dvije planinarske obilaznice, dva planinarska doma i jedan u izgradnji, a cjelokupna cijena izleta tek je koju kunu viša od prosječne cijene izleta u Samoborsko gorje. Za one planinarske sladokusce koji žele vidjeti i upoznati nešto novo predstaviti ćemo ovdje četiri moguća izleta u karlovačko Pokuplje. Pođite na barem neke od njih i prepustite se užicima kojima će vas ovaj pitomi kraj obdariti ako mu otvorite svoje srce.

Kupa kod Karlovca

Foto: dr. Ž. Poljak

1. LOVIĆ PREKRIŠKI

Kamanje (špilja Vrlovka) - Lović Prekriški - Kamanje (Ozalj ili Krašić): 5h

Lović Prekriški (476 m) je osamljen vrh koji dominira jugozapadnim dijelom Žumberka. Iako svojom visinom ne premašuje ni 500 metara, on je jedan od najljepših vidikovaca sjeverozapadne Hrvatske, ponajviše zahvaljujući svome osamljenom položaju i strmim padinama. Oduševljen vidikom s Lovića, povjesničar Davorin Trstenjak je još 1838. zapisao: "Tko nije bio na Loviću, taj nije vidio Hrvatsku". Uistinu, posreći li nam se lijep dan, s Lovića ćemo vidjeti vidik koji se pamti po svojoj sadržajnosti i dalekosežnosti. Nedaleko od vrha stoji crkva Sv. Križa, koja je dobro vidljiva izdaleka i zato dobar orijentir na usponu prema vrhu. Dobro je uočljiv i privlačan cilj i crkva Sv. Franje Ksaverskog, do koje se može doći jedino pješice.

Lović je udaljen 1,30 h hoda od Kamanja, a 3 h od triju ostalih mogućih polazišta: Ozlja, Krašića i Pribića. Nijedan od prilaza nije markiran, ali su svi laki za orijentaciju. Osobito je zanimljivo posjet Loviću povezati s posjetom Kamanju i špilji Vrlovki, koji se nalaze neposredno uz rijeku Kupu i željezničku prugu Karlovac - Ozalj - Bubnjarci. Vrlovka je dugačka 380 metara, bogata špiljskim ukrasima, a ima i nekoliko jezeraca. Špilja je zaštićena kao geomorfološki spomenik prirode i uređena za turistički posjet. Prilaz do špilje vodi najprije 2 km na sjever po pruži, a zatim skreće desno k obali Kupe.

Prema Loviću valja poći od Kamanja cestovnim mostom preko Kupe i zatim najbolje desno cestom kroz sela Obrež, Furjaniće do Gornika, te seoskim stazama kroz vinograde na vrh.

2. VODENICA NAD OZLJEM

Ozalj - Veliki Erjavec (-Vodenica) - Hrašće - Grdun - Mala Jelsa: 5h

Vodenica (538 m) je osamljena gorska kosa zapadno od Ozlja, sjeverno od Dobre, a južno od Kupe. Iako Vodenica ne pripada najzapadnijim ograncima Žumberka, nameće se zapažanje da se njome nastavlja gorski niz Medvednica - Samoborsko gorje - Žumberak, protegnut u blagom luku uz sam rub Panonske ravnice. Od Žumberka je dijeli slikovita dolina Kupe, koja je ujedno i granica područja plitskoga krasa, tako da je, una-

toč svome mokrom imenu, Vodenica posve bezvodna.

Uspón na Vodenicu najkraći je iz Ozlja, dokle se može doći simpatičnim željezničkim šinobusom iz Karlovca za Bubnjarece. Ozalj je živopisni gradić nastao upravo na mjestu gdje se Kupa iz uske doline probija u pokupsku ravnicu. Na hridi neposredno nad rijekom uzdiže se Ozaljski stari grad, u kojemu su od 1398. do pogibije 1670. stolovali Frankopani. Kroz kamenitu hrid, pod temeljima staroga grada, probijen je željeznički tunel. Na Kupi u Ozlju nalazi se i vrlo lijepa "munjara grada Karlovca" (elektrana) iz 1907. godine.

Markacija Dubovačkog planinarskog puta započinje kod crkve Sv. Vida, u podnožju staroga grada. Ona nas mimo samostana Svetice vodi do sela Veliki Erjavec. Ondje možemo odabrati uspon na sam vrh Vodenice (još 50 min šumom i gustišom), ili produžiti kroz Veliki Erjavec uštedjevši tako dragocjenih 1 sat hoda na putu prema rijeci Dobri. Završni dio uspona na Vodenicu zaslužio bi nove markacije, a s vrha se nažalost ne pruža osobit vidik budući da ga je šuma zatvorila.

Sljedećim dijelom puta slijede redom sela i zaseoci s lijepim vidicima: Hrašće (u gostionici sa žigom DPP-a je mjesto pogodno za odmor), Birička Gorica (desno iza Lovvačkog doma!), Vrbanska Draga, Vrbani, Grdun, Basarsko selo i konačno vrh s prepoznatljivom crkvicom i najljepšim vidikom na putu: Sveti Križ. Odatle slijedi nastavak puta u sela Belavić i Ljubenko, te dolazak u Stative do mosta na rijeci Dobri, iza kojeg se nalazi gostionica "Kod Franca". Tamo možemo odabrati nekoliko mogućnosti: uz desnu obalu Dobre 30 min do planinarskog doma i autobusne stanice u Zadobarju, ili cestom 30 min do gostionice "Mali odmor" u Maloj Jelsi, odakle su prilično dobre autobusne veze s Karlovcem, a treća, najduža mogućnost je nastavak trasom Dubovačkog planinarskog puta 2,30 h do Karlovca preko Kalvarije i Dubovca.

3. ZADOBARJE I KALVARIJA

Mahično (ili Brodarcji) - Pl. dom u selu Zado-barju - Stative - Pl. izletište na Kalvariji - dvorac Dubovac - Karlovac (centar): 5 h

Planinarska markacija prema Zadobarju započinje u Brodarcima na rijeci Kupi, dokle po-

Planinarska kuća "Mount Zadobarje"

Foto: dr. Ž. Poljak

stoji autobusna veza iz Karlovca, ali vrlo rijetko. Stoga je bolje vlakom doći do ž. st. Mahično na željezničkoj pruzi za Bubnjarce, budući da se ta veza nadovezuje na ostale vlakove koji prolaze Karlovcem. Put od Mahičnog nije markiran, pa se možemo ili vratiti pješice cestom do Brodaraca, ili, ako smo željni uzbudljive avanture, šumskim putevima poći prema Zadobarju. Idemo li izravno iz Mahičnog, najbolje je krenuti cestom na sjever do mosta preko Kupe i odmah iza njega lijevo sporednim odvojkom 200 m na drugi most, ali preko rijeke Dobre. Da karlovačke rijeke mogu zbuniti neupućene svjedoči jedan veseli doživljaj kada smo se, uvjereni da ćemo naići na Dobru, neugodno iznenadili otkrivši na cestovnoj tabli natpis: "RIJEKA KUPA". Kada smo se seljacima obratili s pitanjem gdje jer rijeka Dobra, nisu mogli sakriti smiješak, jer lako je izgubiti markaciju ili promašiti neki vrh - ali promašiti rijeku moguće je samo u Karlovcu! Tom smo prilikom doznali da se ušće Dobre u Kupu nalazi upravo nedaleko od željezničke stanice Mahično, premda se s nje ne vidi.

U nastavku asfaltnom lijevo, pored nekoliko vagona uređenih u kućice, na uzbrdicu, a nedugo potom na manjem raskrižju poludesno dalje cestom. S ceste se nadesno otvaraju zanimljivi vidici prema Žumberku i Samoborskom gorju. Nakon prelaska Dobre, slijedimo cestu 15 min do mjesta gdje ona očigledno počinje gubiti visinu i vraćati se prema istoku. Ovdje najprije ulijevo bez staze kod ruševne drevne kućice u šumu (!), u kojoj ubrzo nalazimo šumski kolni put kojim

idemo stalno prema zapadu, odabirući na raskrižjima uvijek najširi put, tako da pritom ne gubimo visinu. Konačno, nakon otprilike 1h hoda dolazimo ponovno do rijeke Dobre, presjekavši tako njezin veliki zavoj. Spustivši se do ceste, idemo uz riječnu obalu, lijevo još 20 min do autobusne stanice i trgovine u središtu Zadobarja, od koje dalje uz rijeku za 5 min stižemo do planinarskog doma duhovitog imena - "Mount Zadobarje", smještenog na visini 8744 metara (nižoj od Mt Everesta). Pejzaž Zadobarja s rijekom Dobrom daje dojam mirnog i vrlo idiličnog naselja. Od planinarskog doma put se nastavlja neposredno uz rijeku i za 30 min stiže u Stative, gdje se spajamo s trasom Dubovačkog planinarskog puta. Od mosta u Stativama cestom 100 m prema jugu do lijevog zavoja, gdje udesno, preko livade, treba sići do stabla na kojem je markacija. Staza ovdje ulazi u lijepu i široku udolinu koja nije naseljena. Nakon jednoga kraćeg uspona stižemo do planinarske kuće na Kalvariji. Ona je otvorena i opskrbljena samo po dogovoru s HPD "Dubovac" iz Karlovca, koje upravlja objektom.

Put se nastavlja kroz šumu i nakon sljedećih sat vremena stiže do staroga grada Dubovca. Svakome planinarskom oku, pri prolasku kroz Karlovac, zasigurno nije izmaknuo pogled na Dubovac. Sagrađen je u srednjem vijeku, a godine 1938. bio je povjeren karlovačkim planinarima, čijom je zaslugom obnovljen. U hrvatskim planinama uistinu ima mnogo dvoraca, ali rijetko koji me se skladnom arhitekturom toliko

Planinarsko izletište Kalvarija

Foto: D. Fischer

toliko dojmio kao Dubovac! Najviši kat kule služi kao vidikovac (ulaz besplatan!), a posebno su dojmivi vidici na grad, Medvednicu, Plešivicu, Japetić, Žumberak, Martinšćak i Petrovu goru.

Imamo li na raspolaganju dovoljno vremena, vrijedi razgledati centar Karlovca. Njegova gradska jezgra ima oblik osmerokrake zvijezde u čijem su središtu nalazi glavni trg. Zidine su samo mjestimično sačuvane, ali je opkop, tzv. Šanac, dobro vidljiv.

4. VINICA I ŠUMA KOZJAČA

Duga Resa - Mrzlo Polje - šuma Kozjača - Kalvarija - Mala Jelsa: 5h

Vinica (321 m) je izdužena šumovita gorska kosa povrh Duge Rese, okružena pitomim brežuljkastim pejzažom. Padine su joj prilično strme, tako da unatoč neznatnoj visini ona ima mnoga planinska obilježja, čemu pridonosi i osamljen položaj. Od željezničke postaje u Duga Resi treba poći najprije na središnju dugarešku ulicu, njome desno 10 min do crkve, i tu lijevo na most preko Mrežnice. S druge strane mosta nastavlja se put ravno ulicom Ivana Banjavčića i dalje kolnim putem uzbrdo sve do vrha.

Pri vrhu Vinice očekuje nas ugodno iznenađenje. U malom šumarku borovine Dugorešani grade planinarski dom "Mladen Polović", nazvan po mladom planinaru koji je poginuo na Baniji. S Vinice se treba spustiti za markacijom (lijevo 2 min iza doma) u Mrzlo Polje, gdje prelazimo most na Mrežnici i odmah zatim cestu Zagreb-Rijeka (nedaleko od postrojenja "Turbine" - danas ABB). Nakon 100 m uz cestu prema Karlovcu skreće se oštro lijevo kroz naselje Mokrice i ubrzo zatim ravno za markacijom ulazimo u šumu Kozjaču. Zanimljivo je da ovdje, nadomak Karlovca, postoji tako velik šumski kompleks bez naselja i ikakvih objekata, izuzev malenog lovačkog doma kod Mokrica. Markacija nas dalje vodi malo šumom, malo selima do planinarskog izletišta na Kalvariji (2h), odakle se treba spustiti još 15 min do Male Jelse na autobus.

Izleti u Pokuplje mogući su zahvaljujući prilično dobrim željezničkim i autobusnim vezama. Najpogodnija željeznička veza za Ozalj i Kamanje polazi u 9,35 iz Karlovca, a nadovezuje se na vlak koji iz Zagreba polazi u 8,25. Koristimo li taj vlak za povratak, najpovoljnija je veza s polaskom u 16,40 iz Bubnjaraca (u 17,30 u Karlovcu je veza za Zagreb). Autobusa za Brodarce, Ozalj i Hrašće nedjeljom nema, a iz Male Jelse autobusi za Karlovac polaze u 15,40; 17,15; 18,15; 19,15. Popodnevni autobus iz Zadobarja polazi u 15,35, a cijena je 5 kuna. Prije posjeta planinarskim domovima u Zadobarju i na Kalvariji treba se najaviti HPD "Martinšćak" (info: Antun Petrekanić, tel. 047/611-617) odnosno HPD "Dubovac" (info: Mladen Kuka, tel. 047/334-309). Kod istih društava može se nabaviti dnevnik obilaznice "Preko 4 karlovačke rijeke do legendarnog Turnja" odnosno "Dubovačkog planinarskog puta".

Važno je pripomenuti da nijedan od opisanih izleta ne prolazi područjem koje je bilo zaposjednuto tijekom rata ni područjem na kojem bi bilo opasnosti od mina. Zato krenite bez straha i uživajte u ljepotama karlovačkog kraja!

KAKO NA VRH PAGA ILI MALA DOPUNA POLJAKOVOM VODIČU

DARKO FISCHER, Osijek

Ljetovati ponovo na Pagu a ne popeti se na njegov najviši vrh? Ne, to stvarno nema smisla. Još kod kuće u Osijeku uzimam Poljakove "Hrvatske planine" i saznajem za Sveti Vid visok samo 364 m. No koliko se sjećam pogleda iz samoga grada Paga, to je prilično strma stijena ravno nad Paškim zaljevom. Uspon bi mogao biti zanimljiv, pogotovo ako uhvatim jutro nakon bure.

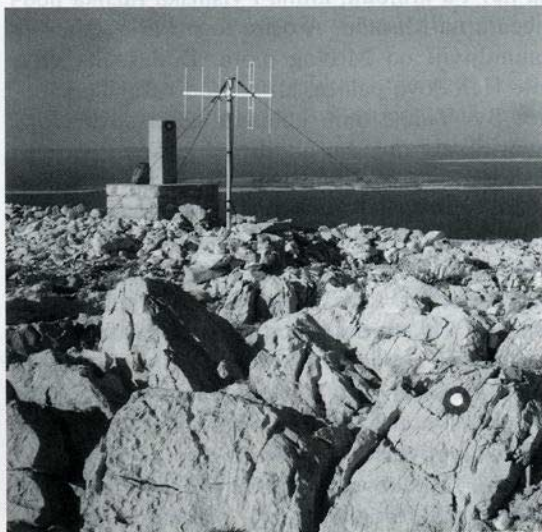
Dakle, spremam gojzerice, samo "Light" varijantu (pardon, inačicu), "Heavy duty" gojzerice su ipak samo za zimske uvjete ili Alpe u ljetu.

Ovdje na Pagu, u Povljani, vidim Sveti Vid s njegove jugoistočne strane, a detaljna lokalna pomorska karta koja krase dnevnu sobu naših domaćina (ta svi su oni ovdje pomorci) otkriva mi da je vrh točno na 15. meridijanu. Evo još jedan razlog da se uspnem na taj vrh. Poljakova knjiga mi otkriva da postoje dva puta na vrh. Onaj južni, iz mjesta Šimuni ili s ceste kod sela Kolan, s prezirom odbacujem kao nezanimljiv i nezahtevan. Privlači me strmi put do kojeg dolazim ako idem autom "starom cestom prema Novalji 6 km do predjela zvan Dubrava. Tu se između dva dvostruka zavoja prije "Meridijana" (zidanog kruga koji označuje 15. meridijan; d. od ceste), a poslije ruševne kapele, 1. uzbrdo odvaja markacija koja u početku vodi stazom a zatim strmo bez puta kroz krš i sipar." Tako knjiga piše. Krasno, to je upravo ono što tražim. Samo da prestanu te užasne vrućine i zapuše bura. Nestrpljivo slušam Sijerkovića svaki dan i čekam dobre vijesti o "poboljšanju" vremena.

I gle, kao da je pomrčina sunca 11. kolovoza izazvala promjenu vremena. Oluje i kiše koje su malo zahvatile i Pag daju naslutiti i pravo vrijeme za planinarenje. Petak, 13.(?), ne to nije dan za izlet u brda. Ne zbog praznovjerja (to nam je - planinarima mislim - uvijek bilo strano), nego zato što pada kiša. Radije ću ukućane malo provozati po Pagu, od Povljane do Novalje i Luna, pa opet natrag, ali i kroz Kolan, Šimune,

Košljun. I gotovo odasvud vidi se Sveti Vid. U Šimunima zapažam novu i dobru markaciju za vrh. Možda je dobro markiran i put sa sjeverne strane? Odluka pada: sutra ujutro krećem. Sijerković potvrđuje da će biti lijep dan.

Razbijam već monotoni ritam ljetovanja i spavanja do 9 i ustajem se u 5. Oblačim gojzerice, grabim fotoaparat i panično, ali po mraku da nikog od ukućana ne probudim, tražim dodatni film. Naravno, nema ga. Eto peha! Kao da je jučer bio 13. i petak. A u aparatu je film pri kraju, brojilo na 36, znači samo još jedna, najviše dvije slike. Gdje da rano ujutro kupim film? Na benzinskoj pumpi? Pa prema onome što zlobne novine pišu, tamo ni benzin ne možeš kupiti tako rano. Trpam sve nužno za ovaj mali izlet u mali ruksak (ne, gospodine lektore, nemojte prekriziti ovu lijepu hrvatsku riječ koju svi planinari koriste i napisati naprtnjača, ta ja se ne spremam ništa priti, to je samo kratki izlet). Naravno, nosim i Poljakovu knjigu. Stajem na benzinskoj pumpi u Pagu i gle, ona već radi iako je tek 6 sati. Fil-

Sveti Vid, najviši vrh otoka Paga:

Foto: D. Fischer

ma, naravno, nema. Kupujem samo bocu osvježavajućeg pića, ne smijem reći kojeg, nemam ugovor ni s jednim sponzorom.

Sve ostalo je u Pagu još zatvoreno, dakle, od filma ništa! Krećem dalje "starom cestom prema Novalji".

Koja li je "stara cesta"? Kako bi to neupućeni turist i planinar mogao saznati, kada na putokazima, a ni na kartama, to ne piše? Meni, naravno, to nije problem. Znam ja staro pravilo (naučeno još prije nekoliko desetljeća u "voljenoj" JNA): "Kartu čitaj, seljaka pitaj!" Kojega seljaka, kada su oni već odavno nestali, a došli su vikendaši i turisti? E, pa kad nema seljaka, čitaj kartu. I to onu staru (još je uvijek sa mnom u autu) "Adriatic - The Yugoslav Coast, Published by JLZ, Zagreb". Ha, da me policija uhvati i to nađe, još bi me optužili kao jugonostalgijara! Ali ta karta je dovoljno stara da na njoj ima samo jedna, ona stara, cesta iz Paga za Novalju. Tako saznajem da po izlasku iz Paga za Novalju treba skrenuti na cestu s putokazom Sv. Duh (baš duhovito!) i Bošana. "... između dva dvostruka zavoja... a iza ruševine kapele" - prisjećam se opisa u knjizi. Dvostrukih zavoja koliko te volja, a ruševne kapele nigdje. Sve samo vikendice, one nove i one tek u gradnji. A ruševna je samo cesta, raskopana i zatrpavana radi gradnje vodovoda i polaganja energetskog kabela. Bit će i tu uskoro nova cesta. Možda planiraju i žičaru na Sv. Vid, zašto da ne? Pa krajolik, klima i visinska razlika podsjećaju na Masadu. A osim toga Paški zaljev je zanimljiviji od Mrtvog mora. Doduše na vrhu nije Herodova palača, ali se i od ruševina kapele Sv. Vida i onih glebilnih suhozidova može stvoriti neki mit. No gle divote, nakon 6 km nailazim na dobro vidljiv planinarski putokaz "Sv. Vid 40 min". Parkiram auto poviše ceste i spremam se za pokret. Baš je 6 sati i 40 minuta i Vlatkin glas s radio Zagreba objavljuje: "Glazbeni kalendar... Aris Angelis", - moja omiljena emisija. Čekam da čujem o čemu će danas biti riječ. Aris govori o Pletersima. Baš si mislim, "The Pleters", jesu li uzeli ime po hrvatskom pleteru? No gasim radio, ostavljam razočaranog Arisa da govori u mikrofoni, iako ga ja više ne slušam. Poljakovu knjigu ostavljam u autu kao kartu iz parkirnog automata "na vidnom mjestu", nek' se vidi da je tu parkirao planinar, a ne neki probisvijet koji pljačka nezaštićene vikendaše.

Krećem putem prema brdu i za nekoliko koraka stižem do odvojka putova. Iduću markaciju ne vidim, a dva su puta: jedan lijevo i jedan ravno. Onaj lijevo vodi prema obližnjem gradilištu i na njemu su tragovi vozila za dovoz materijala. Onaj ravno ide kroz hrastov šumarak prema stijenama. Kamo da krenem? Staro planinarsko pravilo glasi: "Ako ne vidiš markaciju, a ima više od jednog puta, kreni ravno". Tako i postupam. U šumarku put se gubi i evo me u živoj stijeni. Plazim četveronoške i gotovo se pretvaram u guštera (Franz Kafka: "Preobražaj"). Sa čežnjom se sjećam "Heavy duty" gojzerica a shvaćam da bi mi dobro došle i rukavice. Ta tko bi još rukavice nosio na more? Zato su mi sada prsti i dlanovi puni trnja. Ali zato brzo dobivam na visini. Moj autić dolje na parkiralištu izgleda već kao usamljeno i sitno siročće. No sve to traje samo oko deset minuta. Dalje ne ide bez "heavy duty" opreme. Osvrćem se lijevo, desno i vidim da je lijevo, između stijena, žlijeb sa siparom. Tamo vodi put. Dakle, dolje je trebalo krenuti lijevo. Nula regula sine exceptione! Spuštam se natrag i krećem lijevim smjerom. Gubitak u vremenu je 20 minuta. Put vodi uz gradilište vikendice na kojem se "ističe" mali agregat. Baš bi nam takav dobro došao na našem Jankovcu jer HEP ne kani obnoviti dalekovod niti nam kani pomoći obnoviti malu hidrocentralu. Baš bih ga malo pogledao, pa ako me vlasnik ili čuvar zateče i pita što tu njuškam, reći ću mu da sam došao napuniti baterije. Možda će mi i povjerovati, ta otkud on zna na koji energent se kreću planinari! A kad je već riječ o energentima za planinare, uvidam da sam iznevjerio dobru slavonsku planinarsku tradiciju. Nemam uza se ni šljivovice ni kulena. Ako nekoga sretnem, kako ću ga uvjeriti da sam iz ravne Slavonije?

Markacija nema, ali me put vodi prema žlijebu među stijenama po siparu strmo gore. Nakon sipara je strma stijena, ali prolazna, i gore se nazire vrh. Pravi užitak! Skoro kao u sjevernoj stijeni Male Mojstrovke. Auto na parkiralištu postaje sve manji i usamljeniji, a cijelo vrijeme je gotovo okomito ispod mene. Bura me ugodno hladi i znoj se odmah isparava. Pogled sve ljepši. Već se vidi i Karlobag iza Paških vrata, a i trajekti na liniji Žigljen - Prizna vrijedno voze (izvukli su pouku iz ministrove smjene!)

Na istoku se vidi grad Pag, a iza njega cackle se slana polja solane. Iza svega, kao golema kulisla stoji Velebit. Uskoro evo me na vrhu. Bez onih 20 minuta lutanja uspon bi trajao ukupno jedan sat. Nije ni loše za starog planinara. A na vrhu iznenađenje (ili razočaranje?). Nove markacije uredno napisane! Jedna pokazuje na jug: "Šimuni 40 min", druga pokazuje na sjever: "Dubrava 30 min". Dakle, postoji markirani put i sa sjeverne strane, a ja sam ga promašio. Kakva sramota za starog planinara! To ne smijem nikome ni reći.

Pogled prekrasan, ali sada i prema jugu, istoku i zapadu. Dolje ispod mene prema jugu je mala lokva (Rujna lokva, ako je vjerovati karti kupljenoj za 5 Kn u Novalji; onu detaljniju cijelog Kvarnera i Primorja po 50 Kn nisam htio kupiti iz protesta prema bezobrazno visokoj cijeni). Vidi se stado ovaca. Jedna po jedna kreću prema lokvi da se napoje. Na jugu su otoci Maun i Škrda, pa dalje Ist, Molat, Dugi, Ugljan. Vidljivost baš nije najbolja, kakvu bi se za bure očekivalo. Osorščica se vidi prema zapadu ali već u izmaglici, Cres i Učka se ne vide. Pogled na istok nejasan je jer je protiv sunca. Samo se slana polja ljeskaju.

Slikam na jednu i drugu stranu i - gotovo. Filma više nema. Još ga je bilo samo za dvije slike. Kakva šteta! Ako one ne uspiju, što li ću poslati u "Hrvatski planinar"?

Na vrhu je ruševina kapelice Sv. Vida, mala antena nekakvog odašiljača i betonski geodetski stup. Tu je i stara markacija s jedva čitljivim "PD Paklenica Zadar", ali i nova okrugla crvena kutijica sa žigom, knjižicom i olovkom za upis. U knjižici prevladavaju imena: Mojca, Tomaž, Ančka, Jernej (Ah, "Mare nostrum...") "Od stoljeća sedmog..."). Dojmovi u obliku "Wonderfull view", i "Sehr schön". Ali evo i jedne zabilježene na hrvatskom. Bruno Puharić iz PD Željezničar, Zagreb, je 6. 1. 1999. završio markiranje puta Šimuni - Sv. Vid. "Markiranje prema Dubravi je u toku". Dobar si posao napravio, Bruno! Samo što znači to da je prema Dubravi "markiranje u toku"? Zar sam ja promašio markirani put ili ga još nema?

Krećem prema dolje, ali sada po putu, Bruninom putu. Markacije su odlične, svježje, uredne, vidljive. Put je lagan i lijep. Kad, gle vraga, nakon 100 m nema dalje markacija. To je znači

Ruševine kapelice sv. Vida na istoimenom vrhu otoka Paga

Foto: dr. Ž. Poljak

"markiranje u toku". Povedeš naivnog planinara 100 metara ispod vrha po sigurnom, a onda ga pustiš da se snalazi kako zna. Može stići nadprovaliju i što onda? Evo me opet u bespuću zemljopisne zbilje. No to je ipak manje opasno nego zalutati u bespuća povijesne zbilje, pa ohrabren tom spoznajom krećem dalje nizbrdo. Intuicijom starog planinara (po godinama i stažu) pronalazim najbolji put, staza je uostalom vidljiva kao i puteljak dolje na siparu. Silazim na puteljak i - još jedno iznenađenje: opet uredne i jasne markacije! Vidim ih i prema dolje ali i prema gore. Dakle, opet sam promašio markirani put i neosnovano grdio vrijednoga Brunu. No to je već više nego sramota, o tome nikome ni riječi!

Dalje sve ide bez neprimika. Brzo sam na siparu ispod neobične prevjesne stijene, nakon čega staza i markacije prolaze kroz onaj isti hras-tov šumarak po kojem sam ja lutao. Samo se sada nalazim na pravom putu ali nekih dvjesto metara zapadnije. Iz šumarka put izlazi na livadu i tu prestaje markacija. Naravno, Bruno nije imao kamo da stavi markaciju, na livadi nema ni kamena ni drveta. Od putokaza na cesti i prve markacije na kamenu odmah uza nj, pa do hrastova šumarka i prve markacije na hrastu, svega je stotinu ili manje metara, ali put je u travu zarastao i zato sam na početku izgubio markaciju. Sad znam sve: "Ako na raskrižju nema markacije a dva su puta, jedan ravno drugi lijevo, kreni u bespuće desno!"

Sjedam u auto i idem još malo dalje cestom

do "Meridijana". Evo me točno na 15 stupnjeva istočno od Greenwicha! Okrećem se na zapad i vičem: "Hej, vi tamo u Greenwich Villageu, kako ste? Sad znam kako sam vam daleko." Usput mi pada na pamet jedno "teško pitanje" za polaznike planinarske škole koju namjeravamo osnovati: "U kojim se stupnjevima mjeri geografska dužina, u Celsiusima ili Fahrenheitima?" A "točan" odgovor glasi: "U Americi u Fahrenheitima, u Europi u Celsiusima".

S takvim mislima stižem u Pag i u bijesu kupujem u prvoj knjižari hrpu filmova. Punim aparat i slikam Sv. Vid u raznim pozama: profil, en

U SJENI PJESNIKA

Ispred doma na Zavižanu zapazim čovjeka podulje kose i prosjede brade kako sjedi na klupici uza zid, ispod zelenih prozorskih okana. Bio je nekako uočljiv, upadljiv, odudarao je od okoline. Sjedio je tik do ulaza i srdačno pozdravljao svakoga pojedinačno, I ja sam njega pozdravio. Vidjelo se da je ovdje već "kao doma".

On je započeo razgovor sa mnom. zanimalo ga je sve o meni. Kada me malo bolje upoznao, počeo je pričati o sebi. Sve oko nas bilo je mirno, tiho, blaženo dok je on pričao. Rekao je da je pjesnik, vrlo čudan pjesnik, dolazi iz Vukovar, a nikada nije objavio niti jedno svoje djelo, jer piše za sebe i o sebi i nije spreman otkriti svoje tajne. Prstom mi je pokazao na malu, plahu pticu koja nam se sasvim približila, i veselo skakućući na panju cvrkutala samo za nas. Rekao mi je da ga ona podsjeća na sve pjesnike. Poučio me kako treba pisati, zašto pisati i što pisati.

Pričao je i o svojim počecima. Svako drugo ili treće jutro odlazio je na primamljive, maglovite obale Dunava, sjeo bi uz tu "svetu rijeku", promatrao je kratko i onda zapisivao. Nikada nije bilo isto, uvijek se negdje pojavila kakva grana, uginula ptica, virovi, a struja je izgledala drukčije. Nekada je Dunav bio taman, siv i prljav, a nekada tako jasan, bistar kao izvorska voda,

face, portrait, landscape, zoom, bez zooma (bez uma)!

I evo me natrag u Poveljani, sjedam i uzimam "na koljenu držeće računalo" (ili na hrvatskom Lap-top) i počinjem pisati ovaj tekst. A on (mislim na Lap-top), ponaša se uvrijeđeno (stalno neke greške pri pisanju) kao da mu je krivo što i njega nisam ponio u planinu. E, čekaj još malo. Kada ću u tebi imati ugrađenu i digitalnu kameru i modem i mobitel pa da odmah on-line pošaljem slike na našu web stranicu (Visit our web page now!), onda ćeš i ti ići planinariti!

HRVOJE CAPAK, Zagreb

nekada je bio tužan, neraspoložen, a nekada mu je sa žarom šaputao.

Zapisivanje mu je polako ušlo u krv. Bilo je već 35 godina dio njega, njegova života. Kao petnaestogodišnjak pisao je jednostavno, čitko i glatko, a teme je često puta izmišljao. Što je više stasao kao pjesnik, upotrebljavao je sve zamršenije izraze, drukčiju strukturu. "Moraš gledati svijet oko sebe, zapažati i promatrati događaje, reakcije, lica i duše ljudi i svakodnevnice; moraš puno razmišljati o tome, dopunjavati, komentirati i dodavati važne detalje."

Već se počelo mračiti, Ptica je odlepršala, sunce je zašlo za obronke, sve je postalo mirnije, tiše, kao začarano.

Još uvijek sam sjedio sa svojim pjesnikom i razmišljao zašto on to baš meni priča. Možda sam mu ja još prije rekao nešto u čemu je otkrio moje želje i čežnje ili sam sasvim slučajni prolaznik kojemu je povjerio tajne samotnjačkoga, zatvorenog života?

Padao je mrak, postajalo je sve hladnije, a na dalekim otocima palila su se rijetka blijeda svjetla. Osjećao sam se odmoreno, ugodno i zadovoljno.

Zaljubljeno je gledao bezbrojne zvijezde na vedrom nebu i rekao da je od sveg srca želio postati astronom. Na licu mudraca, a ne obična

čovjeka, pojavila se suza, kristalno zabljesnula kao simbol svih neostvarenih snova. Pitao sam ga zašto nije postao astronom, pa je odgovorio da se nije smio suprotstaviti onome što je zapisano u njegovu srcu još od dana rođenja.

Bilo je kasno, pa se popesmo do spavaonica pokušavajući biti što tiši.

Kroz mala prozorska okna obraze mi je milovalo jutarnje sunce. Marljivi kukci već svuda lete, rose nestaje s oskudne trave i cvijeće se buđi, a visoki kameni vrhunci strše do blijedog neba. Još uvijek mi se po glavi spoticala misao na sirotog pjesnika prema kojemu osjetih blago žaljenje. Još sam ga nekoliko puta susretao, a jednom mi je rekao da će napisati neku priču ili crticu i o meni, da me neće zaboraviti. Poželio sam mu sreću u životu i mnogo, mnogo uspješnih djela. Pozvao me da jednom dođem i pogledam širinu plavog Dunava.

Razmišljao sam o pjesniku prijatelju, o svim zaravnima, livadama za odmor, bistrim hladnim izvorima iz kamena. Za svaki od njih već postoji neka njegova priča. Odmara se tu svakog ljeta već dvadeset godina pa nije čudo što tako dobro poznaje krajolike. Pokazao mi je gdje je najbolje tražiti koje gljive, kada, koje biljke valja brati za čaj, kako ih pripremati. Pokazao mi je i veliku livadu za koju su vezane mnoge priče. Na sredini je velik izvor, a ljekovitih trava i začina ima u izobilju. Zbog visoke trave poskok tamo najčešće napada. Vodio me do planinarskih skloništa i upoznao me s ljudima koji tu žive od proljeća do jeseni.

Divim se tome čovjeku i nadam se da ću ga još koji puta sresti i popričati s njim, a do tada neizmjerno sam mu zahvalan što me naučio i podučio kako krčiti trnoviti put životu...

Jutarnja magla na V. Lubenovcu; desno Golubić (1650 m) u Hajdučkim kukovima

PLANINARSKO SKLONIŠTE NA VELIKOM LUBENOVCU

ZDENKO GALIĆ, Zagreb

Na 1315 metara, u velebnom Velebitu, u tišini borova i uz cvrkut ptica, podno kamenih tornjeva Hajdučkih kukova i gromade Velikog Kozjaka, smješteno je jedno od najslikovitijih planinarskih skloništa na ovoj najmarkantnijoj hrvatskoj planini, sklonište Veliki Lubenovac.

Uz njega je kapelica bez zidova i vrata. Njezinu apsidu tvore borovi, oltar je veliki panj i masivni drveni križ, a prostrano polje Lubenovca najveća je crkvena lađa u Hrvatskoj.

Zaljubiti se u ovo prostrano polje s tridesetak metara visokim smrekama zaista nije teško. Dođite u sklonište još za zalaska sunca, kada vas ono obasjava poput najjačeg reflektora, gubeći pomalo snagu kako ide svojem snivaju iza Malog kuka (1565 m) i probudite se u osvit, prije nego je ono napravilo krug i obasjalo Rožanske i Hajdučke kukove, da biste prisustvovali nestajanju najljepšeg "jezera" od sumaglice na mrazištu polja. A zar poslije toga doživljaja još treba nastaviti spavati? Spremite stvari, naročito one za obranu od sunca, napunite hladne vode iz čiste gusterne i krenite, jer sve je ovdje blizu, Hajdučki, Rožanski, Kozjak, Lomska duliba, pa čak i Alan ili Zavižan.

Na dane 26-27. lipnja održana je proslava pete godišnjice skloništa i kapele, koju su tada blagoslovili sadašnji župnik u zagrebačkom sv. Blažu, vlč. Mijo Gorski i vlč. Tomislav Baričević (sada vojni vikar zadarske nadbiskupije). Svečanost je organiziralo "HPD Stanko Kempny" iz Zagreba, koje se brine o skloništu i markira okolne puteve.

Na svečanoj nedjeljnoj Euharistiji, koju je slavio vlč. Zvonimir Sekelj, župnik sv. Nikole Tavelića iz Zagreba i duhovnik istoga planinarskog društva, okupili su se planinari katolici i ljudi dobre volje.

Uz sudjelovanje puka iz Krasnog bili su tu i članovi "Kulturne udruge Karmenica-Kuterevo",

planinarskih društava "Gromovača" - Otočac, "Visočica" i "Željezničar" iz Gospića, "Skaut" iz Samobora, "Ericsson-Nikola Tesla" te "Željezničar", "Vihor" i Zagreb Matica iz Zagreba.

U prijateljskom i ugodnom druženju poslije mise, uz janjetinu, odojak, domaću rakiju, franjevačko bavorsko kvasno pivo s kojim je častio gospodin Ivan Crnković-Pavica iz Kutereva, planinari i puk iz okolnih mjesta zapjevali su i ličku i zagorsku pjesmu i Majko naša kraljice Hrvata.

Planinari su slobodno vrijeme iskoristili za odlaske u Štirovaču, na Hajdučke kukove, Veliki Kozjak, Šatorinu i Alan. Prekrasno vrijeme i još bolje raspoloženje Kempnjevci su iskoristili za označavanje vrhova u Hajdučkim kukovima: Kuk - 1649 m i Golubić - 1650 m. Označen je i Obli kuk 1515 m, a postavljene nove kutije sa žigovima, upisnim tekama i jastučićima na Oblom kuku i Golubiću.

Tako je dvodnevan boravak na ovom dijelu Velebita bio ispunjen svakog trenutka i još se je jedanput pokazalo kako je vrijeme u prirodi najpotpunije iskorišteno.

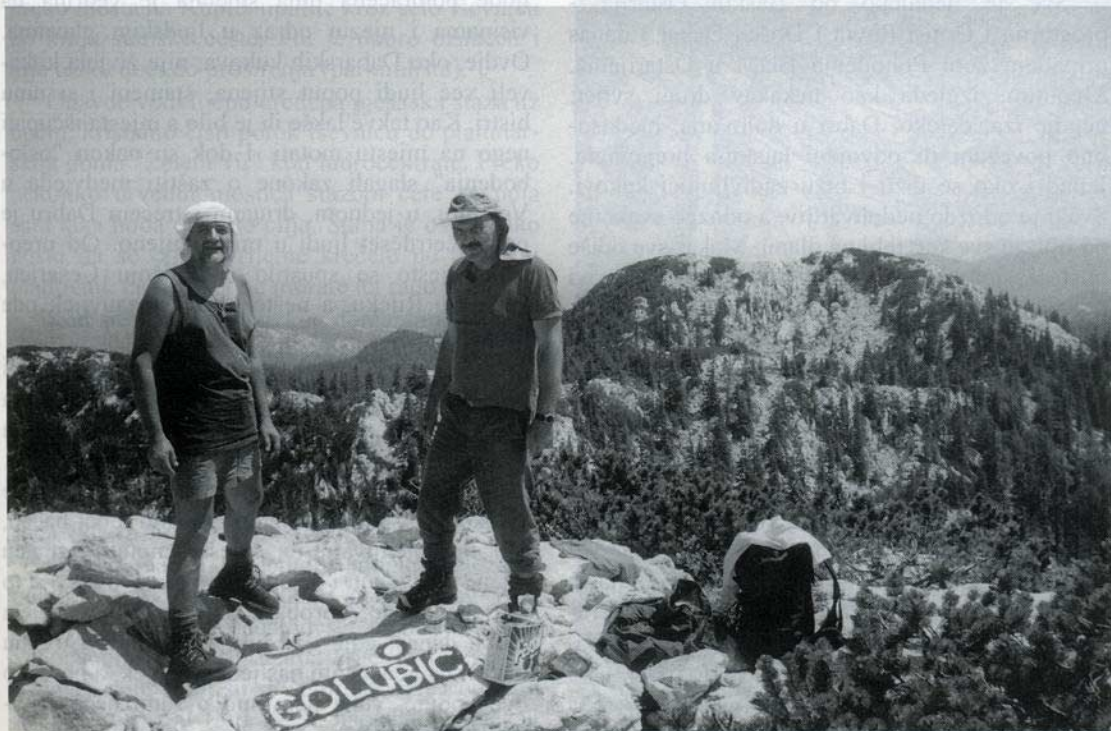
Rano ujutro 26. lipnja planinari su uživali na Šatorini i Matijević brijegu, čeznutljivo gledajući između Lisca i Laktinog vrha put Bačić kuka, pozdravljajući u mislima Ravni Dabar s nasmejanim i dobroćudnim domarom Milom Prpićem. Gledamo dolje prema Kuginoj kući, prateći cestu na drugu stranu u dolinu Štirovače s Klepinom dulibom, Crnim i Jovanovića padežom, žaleći što je negdje kod Kugine kuće ta cesta u toliko lošem stanju, da je mogu svladati samo najbolja terenska vozila, i povezati udaljene Baške Oštarije sa Štirovačom. Još za dana, vrativši se na Veliki Lubenovac, neki su "skočili" na Veliki Kozjak da provjere jesu li svi Hajdučki i Rožanski kukovi na broju, da vide koliko je daleko Lubenovac i da budu zadovoljni sami sa sobom gledajući Šatorinu na kojoj su bili prije podne. A

ispred nas se izdižu tamo na jugu novi izazovi: dom na Alanu između Buljme i Alančića.

Rano ujutro drugoga dana nekoliko je ljudi prije ostalih krenulo s bojom, žigovima i kutijom na Hajdučke kukove, usput uživajući u prostranstvu Lubenovca, čije su livade na mnogim mjestima izrovane od divljih svinja. Veseleći se izlasku sunca, tišini koju presijeca samo cvrkut ptica ili krik jastreba, gledamo uokolo priželjkujući ne bismo li vidjeli kojeg medu, ali na sreću ovoga puta to su nam ostale samo želje napunjene strahom. Po dobro markiranoj stazi stižemo na vrh od 1649 m, na kojemu obilježavamo "KUK", i dalje kroz najljepši splet kamenih gromada, niskog raslinja, umirućih stoljetnih smreka, zelenih borova, alpskih ljiljana, uspinjemo se na GOLUBIĆ. Označavamo ga i postavljamo kutiju. Koliko puta zadivljujući pogled, a

uvijek drugačiji na neponovljive Rožanske kukove s Vratarskim kukom, Krajačevim kukom, Crivenom i Gromovačom. Na drugoj strani viši Mali Rajinac i niži Veliki Rajinac i Pivčevac, a gotovo kao da su ovdje na dohvat ruke Veliki Zavižan, Vučjak i Plešivica.

Umorni od ljepote spuštamo se prema Lubenovačkim vratima i lagano, više šuteći i razmišljajući o Velebitu a manje pričajući o obavljenom poslu, dolazimo do već veseloga slavljeničkog društva kod planinarskog skloništa. Zalaganjem onih koji ovoga puta nisu hodali zablistalo je posebnom urednošću i čistoćom. Zadovoljstvo su nam pohvale za posao koji smo obavili u ime "našeg" Velebita, a još više radosna lica dragih prijatelja iz svih krajeva Hrvatske, ljubitelja ove naše najljepše, i najdivnije planine.

Na najvišem vrhu Hajdučkih kukova

OKO DABARSKIH KUKOVA NIJE ŽIVJELA KUKAVELJ

Djetinjstvo je vrijeme kada dobro pamtiš i ono što ne slušaš ili, zaokupljen igrom, zapamtiš i ono što na pola uha čuješ. Poslije, kada malo zadeš u godine, čovjeku nije toliko do pamćenja novih sadržaja koliko do potvrde i kretanja po već zapamćenim sadržajima iz djetinjstva.

Tako iz očevih priča u mome djetinjstvu o Dabrima, gdje je u svoje vrijeme izbijao kruh za nas izgoneći drva, ovih dana se sam nadoh u njima: u Dabarskim kukovima, Dabrima i obližnjim Dulibama. Posegnuh za zapamćenim mjestima iz djetinjstva, kada se pamtilo i što se nije slušalo, s nakanom da se potvrde i okom i nogom - sobom.

Sve je nedaleko od Baških Oštarija - prostorno i Crni i Ravni i Došen Dabar i danas pripadaju župi Pohodjenja BDM u Oštarijama. Međutim, izgleda kao nekakav drugi svijet: negdje iza, daleko, Dabri u dolovima, međusobno povezani ili odvojeni laganim bregovima. Iznad i oko se dižu i nižu zadivljujući kukovi. Svaki je odozdo nedohvatljiv, a odozgo svakome od njih je sve kao tebi na dlanu. Makar sve odiše pustoši, još uvijek su dobro vidljivi tragovi nedavne nastanjenosti - porušene kuće, gradnjom zadivljujuće gustirne nad čijom se vodom sada jedino paprat ogledava, dobro prepoznatljivi međusobni seoski putovi, obrasla groblja... Još uvijek prepoznatljivu ne tako davnu pitomost danas zamijeni divljina u širenju korova i trnja. Ovi i neki drugi tragovi čovjeka u ovoj Božjoj prirodi, uz pustoš koja se danas širi, daju dojam mističnosti - kako se sve ovo dogodi?! Sve se u hipu od II svjetskoga rata do naših sedamdesetih godina promijenilo - na ovim prostorima nestade čovjeka, iz kraja na kraj dubokih Dabara ukotvi se trn što zakloni ne tako davnu plodnost i u njoj iskrenu ljubav, umijeće i umjetnost što prepoznaješ po rukama ljudi koji su ovdje živjeli, svakodnevno se nebu uzdizali i

zemlji spuštali.

Zašto se ova promjena dogodi?

Čovjek s ovih prostora nije pošao zato što ovdje živjeti nije mogao već zbog toga što je jedino on ovdje živjeti mogao. Istina, život nije isključivao težinu, ali samo zbog težine život ovdje nije prestao. Ovaj je čovjek, što je sasvim primjereno i okolini u kojoj je živio, imao izoštreno oko i uho, njuh i opip i veoma dobro je znato tko je i gdje se nalazi. A njega tako zdravoga i kristalno čistoga zateklo je vrijeme u kojem nije bilo dobro znati, vidjeti, prepoznavati... Protunarodnu ili, radi današnje pomirbe recimo blaže, odnarođenu komunističku vlast, ljude pomračena uma smetala je vedrina na visinama i njezin odraz u ljudskim glavama. Ovdje, oko Dabarskih kukova, nije živjela kukavelj već ljudi poput stijena, stameni i u umu bistri. Kao takve lakše ih je bilo s mjesta iščupati nego na mjestu motati. I dok su nakon "oslobodjenja" slagali zakone o zaštiti medvjeda u Velebitu, u jednom, drugom i trećem Dabru je preko četrdeset ljudi u miru ubijeno. Od preostalih nešto se spustilo u obližnju Cesaricu, većina u Rijeku, a nešto nažalost zauvijek ode preko oceana.

I dok danas u Dabrima slušam debelu tišinu i tražim čovjeka, gledam okolne kukove gdje na istim mjestima stoje u spomen njima koji su ovdje jedino živjeti znali ali im živjeti nisu dali. Očito ljudima pod vedrim nebom i negdje gore visoko ovi ispod nisu mogli prašinu u oči bacati, niti ih ucjenjivati, na mjestu motati. Između cijene u zavičaju i ucjene s progonstvom svi, i to ne tako davno, probaše progonstvo. Vjerujem da su danas, gdje god bili, opet čitavi i u umu bistri i da genetskim nasljeđem uvijek, a posebno ove godine, vuka neovisno o runu neće zamijeniti s janjetom.

JOŠ O "ZELENOM VIRU"

MILAN MAJNARIĆ, Rijeka

O Zelenom viru i Vražjem prolazu kod Skrada u Gorskom kotaru puno je dosad pisano, ali je s ponekim novim detaljem i novošću uvijek dobro upoznati našu planinarsku javnost.

Ovom bih prilikom rekao nekoliko riječi o jednom prilazu Zelenom viru koji je u zadnjih nekoliko godina sve popularniji. Najviše ga koriste Gorani, napose Delničani. Ovaj prilaz je najlakši jer vodi vodoravno položenom stazom, pa se izbjegne naporno uspinjanje pri povratku na željezničku stanicu u Skradu.

Riječ je o prilazu iz Kupske doline uz jak gorski potok Iševnicu koji istječe iz kanjona Zelenog vira. Da bi se došlo do toga prilaza treba se iz Delnica, cestom za Brod na Kupi, spustiti automobilom do Male Lešnice (Homra). Zatim produžite do raskrižja za Ložac i Iševnicu te se preko mosta na Kupici uputite kroz selo Iševnicu do kraja šumske ceste. Put je dobro označen i nije teško doći do proširenja (parkirališta).

Odavde vodi lijepo uređena pješačka staza uz bučni, kristalno čisti potok Iševnicu do planinarskog doma "Zeleni vir" kod hidrocentrale. Preko nekoliko drvenih mostića stazom ćete za pola sata laka hoda doći do cilja. Šuma je ovdje tako gusta da se cijelo vrijeme krećete po dubokoj hladovini, pa na izlet ne morate ići rano ujutro.

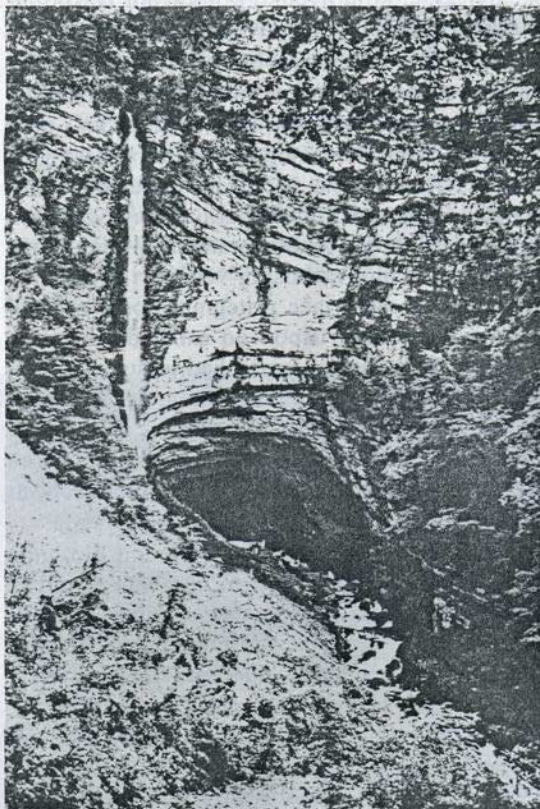
Kad ste kod planinarskog doma valja platiti ulaznicu za kanjon Vražji prolaz (5 kn) i prijeći ga cijelom dužinom. Na njegovu kraju hrabriji i opremljeni baterijskim svjetilkama mogu ući u špilju Muževu hižu, a zatim se istim putem vratiti. Povratak je isto tako vrlo zanimljiv jer se klišura, mostovi, staze i potok sa svim detaljima sada vide iz druge perspektive.

Kod doma se posjetitelji mogu osvježiti i odmoriti, pa zatim produžiti do Zelenog vira, špiljskog jezera sa sedamdeset metara visokim vodopadom. Prema pričama koje su još žive u ovome kraju, u toj su se špilji skrivali i boravili hajduci koji su u 18. i 19. st. napadali i pljačkali putnike i kirijaše po Karolinskoj i Lujzinskoj cesti. Poslije pljačke spuštali bi se u ovaj teško

prohodni i nepristupačni predio, odmarali i smišljali nove napade i razbojništva.

Za planinare koji idu Goranskom transverzalom bit će važno da znaju da se u domu može uz malu naknadu prespavati i doručkovati. Osim toga, kraj doma je postavljen prikladan pano s osnovnim podacima o lokalitetu, tako da se svaki posjetitelj može brzo i lako upoznati s bitnim karakteristikama i podacima. U domu su pečat i razglednice.

Do planinarskog doma "Zeleni vir" može se doći asfaltiranom, šest kilometara dugom, uskom cestom iz središta Skrada. Iako nas planinare više zanimaju pješački prilazi, dobro je znati i taj podatak.

Razglednica Zelenog vira iz 1920. godine

Novi Travnik, 22. srpnja. Toga vikenda sredinom srpnja 1999. u samom podnožju stamene i vrlatne Čvrstice (2228 m), u prekrasnom ambijentu Masne Luke nadomak Blidinjeg jezera (1250 m), sjatila se šarolika skupina planinara iz više planinarskih društava Herceg-Bosne, kao primjerice novotravničkog "Kuka", Viteza, te prijatelji iz Dubrovnika, Sinja, Kaštela i Mostara. Domaćin je bio Planinarski savez HB, s revnosnim predsjednikom Draženom Pažinom, organizatorom tih susreta.

Nakon uobičajenih pozdrava i postavljanja šatora, večer u petak protekla je u opuštanju od duga i zamorna putovanja, u časkanju i u pjesmi uz vino i mezetluk, do dugo u noć, punu planinske svježine, koju uveliko pojačavaju zračne inverzije s okolnih strmoglavih visova.

Sutradan ujutro skupina od šezdesetak planinara i planinki već je u koloni i na uzbrdici, ponad Franjevačke kuće. Sve ide u lakom i neusiljenom hodu, do samog podnožja orijaške gromade Čvrstice. Ona se, nakon duge prave filigranske niske od finih nabora stijenja, započev tamo od Blidinjeg jezera, stameno i gordo isprсила u svoj svojoj raskošnoj veličini i divljini. E, tu je valjalo malo jače pritegnuti opute za onaj gotovo vratolomni uspon od sat hoda do prvih malo blažih padina. I taman kad je duga isprekidana kolona negdje na pol puta do konačnog cilja debelo otpočinula, prionio se glas da se netko u zaostaloj koloni onesvjestio i poziv vojsci na vrhu Čvrstice da pošalje pomoć, po mogućnosti helikopter.

No, kolona, pogotovu njen prednji dio, gdje je i moja malenkost, žustrim korakom nastavlja dalje po vrlatnim uzvisinama, u čijim su dubodolinama razasute oaze zaostalog lanskog snijega, a koji će, očigledno, dočekati sljedeći snijeg. I negdje oko podneva nas prvih deset-dvadeset, nakon uporna uspinjanja uz opasne sipare, toj posljednjoj etapi teškog uspona, stiže na sam vrh Čvrstice. Gorski vjetar svom nas silinom dočeka na onim uskim proscjecima nadomak samoga šiljka, te stoga nimalo ne čudi da na tim visinama

ni ona niska i krčljava kleka kojom smo ponajviše hodili, tu nema izgleda za uporište i opstanak.

U prostranim i uređenim prostorijama, bojovnici HVO-a (iliti Federacije BiH), koji nas dočekuju široka srca, već nam s vrata, nakon kratkog i žurnog telefoniranja, prenose tužnu i nadasve bolnu vijest - negdje na sredini onoga prvog i najtežeg uspona, netom nakon onesvješćivanja i pružanja liječničke pomoći (od prisutne doktorice planinarke) preminuo je od infarkta naš dragi prijatelj, predsjednik PD Malačka, 40-godišnji Ivica Plazonić, na krilu supruge i 14-godišnjeg sinčića. To je, jasno, umnogome pomutilo beskrajnu radost našeg uspona na najviši vrh vrlatne Čvrstice, jednako tako i najvišeg vrha svehrvatskih prostora. No, vrlo uljudni mladići u vojničkim odorama brzo su se pobrinuli da nam kod njih bude i lijepo i da ama baš ničega ne uzmanjka. Na stolovima su prepune korpe čokolade, napolitanki, konzervi, pa čak i izvrsnog pudinga, a koje smo zalijevali toplim čajevima, kiselicama i drugim napicima, s kojima su nas također u izobilju nesebično zapisali i nutkali vrli bojovnici.

Nakon fotografiranja, hrabra i odvažna skupina od najmanje pedeset planinara opet je na nogama i u koloni niza vrlatne sipare prema podnožju gdje smo se prethodnog dana utaborili. Na onoj prvoj teškoj uzbrdici, po četvorica planinara krajnje su oprezno išli s nosilima i tijelom preminulog planinara umotanog u šatorsko krilo. Naravno, taj nemili i nesvakidašnji događaj poremetio je planove za glavnu, subotnju večer. Izostale su logorske vatre, sportska natjecanja i drugi sadržaji, a Dalmatinci su istu večer autobusima krenuli natrag.

Nešto vedrine u svemu tome bilo je sutradan, gdje je, nakon služenja svete mise u Franjevačkoj kući, fra Petar Krasić, inače kinolog svjetskoga glasa, sve okupljene počastio raznim napicima.

SUSRET S PROLJEĆEM NA VELIKOM LOVNIKU

MARIJA HRVOJ, Samobor

Lijep i topao sunčan dan trinaestog ožujka ove godine privukao je mnoge izletnike u prirodu, mene u Dom planinarske bratovštine svetog Bernarda na Velikom Lovniku (690 m). Više sam izletnik nego planinar. Bez ikakve fizičke kondicije nastojala sam se Domu primaknuti - autom. Cestom smo iz Samobora, preko sela Lug, lijepim suhim putem stigli do sela Dragonoša. Dalje autom nije išlo jer je po usjecima ostalo još dosta snijega. U Dragonošu seljani su vrlo ljubazni, prijazni i ugodno su me se dojmili. Kao da smo neki stari znanci. Ostavili smo auto u jednom dvorištu kojim šecu kokoši, mačke i domaći psi, što je za nas iz grada već posebna idila. Tu je, nakon grada, bio već prvi susret s prirodom. Dalje smo nastavili pješke prema Domu. Malo kroz snijeg, malo šumskom stazom i poprečnim putevima, pokrivenim mekim pokrivačem suhoga lišća, dok je oko nas sve bilo posuto bijelim zvončićima i visibabama. Na nekim mjestima i plavim šafranima. Predivna slika proljeća, koju u gradu, pa i bližoj okolini, ne možemo sebi ni zamisliti. To znaju samo planinari i zato odlaze u prirodu.

Nakon pola sata hoda stigli smo pred Planinarski dom kojim upravlja Planinarska bratovština Sv. Bernarda iz Samobora. Njezini čla-

novi dežuraju u Domu svakog vikenda, uređuju ga, čiste okoliš, paze na red i dočekuju umorne izletnike i planinare toplim čajem i kojim zalogajem hrane, kako bi mogli put nastaviti odmoreni i okrijepljeni. Baš onako kako je to radio sv. Bernard, čije ime Bratovština nosi.

Nakon duge zime i mnogo snijega, ovo je bio prvi pravi proljetni dan ove godine, koji su dežurni članovi Bratovštine iskoristili za uređivanje okoliša Doma. Zima je ostavila svoje tragove, nakon što je snijeg okopnio. Metle i grablje bili su glavni posrednici u susretu s proljećem oko Doma. U poslu je naročito marljiv bio član, po rasporedu dežuran toga vikenda, Stanko Gluščić, dok se Anica Trampuš, druga dežurna članica, vrlo stručno brinula oko kuhinje. Toploga čaja za sve bilo je dovoljno, a i ponekog dobrog zalogaja za sve koji su toga vikenda navratili u Dom.

Osim susreta s prelijepom prirodom koja se budi, susret s članovima Bratovštine i susret s planinarima koji su se toga vikenda našli na ovom planinarskom putu i odmarali se u Domu, bio je posebno lijep proljetni događaj. Ovdje se zaista ostvaruje ono što je i zadatak Planinarske bratovštine - odmaranje i druženje u prirodi i s prirodom.

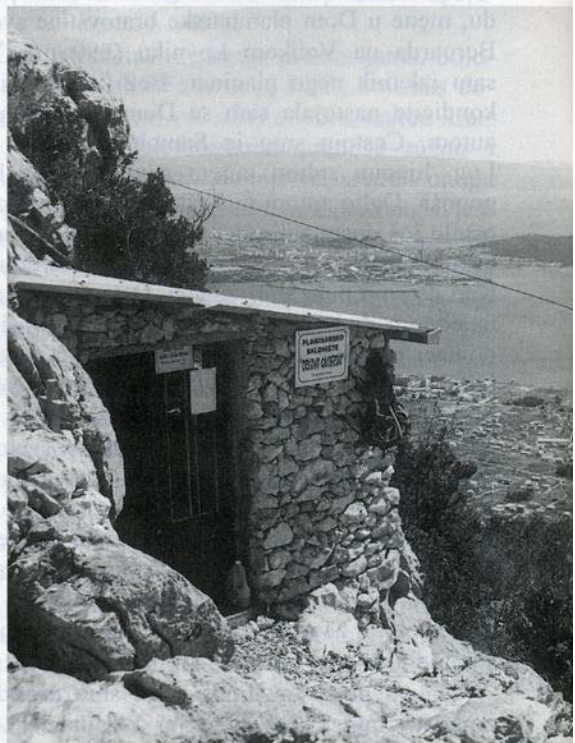

Planinarska kuća sv. Bernarda
Foto: dr. Ž. Poljak

KAKO SMO GRADILI GNIJEZDO"

U nedjelju 28. siječnja 1996. moj prijatelj Ivan i ja uputili smo se prema vrhu Kozjaka, točnije do stijene Koludar, prirodnog fenomena po kojem mještani s podnožja Kozjaka za sunčana dana mogu odrediti točno vrijeme. S ruba stijene Koludar veličanstven je vidik na Split, Kaštela, Trogir i srednjodalmatinske otoke. Prema sjeveru vidici su sve do Dinare i Svilaje.

Za sat vremena bili smo na gornjem rubu stijene Koludara i smjestili se na jednu policu s južne strane, izložene suncu. Dok smo jeli, Ivan spazi neku česminu i reče: "Drugi puta kada dođemo donijet ćemo kosir, pa ćemo je posjeći i napraviti nadstrešnicu, kako bismo se mogli zakloniti od kiše". Na to mu ja rečem: "Nećemo drugi puta nego sada, jer ja u ruksaku imam kosir." Toga smo dana posjekli samo nekoliko grana, kada nam se ukazala rupa između dvije stijene. Rupa je bila zatrpana kamenjem, a na njezinu je kraju bilo savijeno gnijezdo iz prošlog proljeća. Pretpostavili smo da je to bilo gnijezdo neke vrste manjih orlova, pa smo kasnije sklonište nazvali "Orlovo gnijezdo".

ILI "ORLOVO

IVO TADIN, Kaštel Kambelovac

Lijevo: Pogled s Orlova gnijezda na Kaštela i Marjan

Foto: J. Pejša

Gore: Orlovo gnijezdo iz helikoptera

Dolje lijevo: Ivo i Ivan Tadin u "svom" skloništu

Dolje u sredini: "Lift" za prijenos grada do Orlova gnijezda

Dolje desno: Na dan otvorenja 20. travnja 1997. godine

U nedjelju 4. veljače došli smo autom požarnom cestom pod samu stijenu Koludara, odakle nam je trebalo 35 min uspona do njezina ruba. Donijeli smo sa sobom zastavu Republike Hrvatske, koja se od tog dana uvijek vije kada smo na Koludaru. Počeli smo raščišćavati teren. Kada smo iz rupa izbacili kamenje, odmah smo rekli da će tu biti komin. Razmišljali smo kako se tu može napraviti pravo planinarsko sklonište.

Iduće nedjelje posjekli smo nekoliko hras-tova i napravili konstrukciju krova. Počeli smo u ruksaku donositi svaki po dvije litre vode, po tri kg cementa, 10 kg pijeska, nešto dasaka, hranu i piće za jedan dan. Tada smo krenuli s radom. Izvana smo slagali kamen a iznutra stavljali beton. Pošto su često padale kiše, donijeli smo plastičnu kantu i komad plastične folije i sve to stavili sa sjeverne strane grebena u jednu rupu. Tako smo skupljali vodu, pa je nismo više morali nositi od kuće.

Sljedeći izum bila je improvizirana žičara dužine 90 metara kojom smo podizali pijesak sa sipara pod Koludarom. Sada se već počelo po Kaštelima i u Splitu govoriti kako se nešto na Koludaru radi. Počeli su stizati planinari i znatiželjnici. Mi smo se dosjetili da nam i oni mogu pomoći. Na protupožarni put donosili smo autom plastične vrećice s po 2 do 3 kg pijeska i tu smo ih ostavljali. Oni koji su dolazili u posjetu donosili bi ih. Tako smo riješili donošenje vode i pijeska. Prozore smo napravili sami, vrata smo dobili s jednoga starog skladišta, a salonitne ploče za krov smo kupili.

Tijekom izgradnje dobio sam prva dva broja "Ličkog planinara". Poslao mi ih je sada pokojni Ante Vujnović, predsjednik PD "Visočica" iz Gospića. U časopisu sam našao podatak da i planinari imaju svoga zaštitnika, sv. Bernarda iz Aoste te da u Samoboru već postoji planinarska

bratovština sv. Bernarda. Uspostavio sam s njima kontakt. Dobili smo sliku sveca, uz sklonište podigli kapelicu i u nju postavili sliku.

Sklonište je svečano otvoreno 20. travnja 1997. godine uz svetu misu koju je predvodio župnik iz Kaštel Kambelovca don Miro Šestan, uz nazočnost 200 planinara.

Na tome nismo stali. U pomoć nam je pritekao Davor Žalec te smo sagradili cisternu za vodu kapaciteta 850 litara i proširili plato za nekoliko kvadratnih metara ispred skloništa. Kako nam je nedjeljom dolazilo mnogo posjetilaca, vani smo napravili još jedan komin.

Nismo zaboravili ni na puteve. Probili smo i markirali pravce prema vrhu Kozjaka i kapelici sv. Luke, vrhu Debeliću, sv. Ivanu na Birnju i Malačkoj te probili kraći put prema Marića stajama

U studenom 1997. hrvatska vojska nam je helikopterom podigla do skloništa s protupožarnog puta betonske ploče za pod skloništa, šamotne opeke za vanjski komin te nešto pijeska i cementa za daljnju izgradnju.

Danas je "Orlovo gnijezdo" okupljalište ne samo splitskih i kaštelanskih planinara, nego planinara iz cijele Dalmacije, iz Hrvatske, Slovenije, Bosne i Hercegovine. Ljeti navrate i strani turisti.

Kod skloništa smo 19. travnja 1998. godine održali svečanost koja će postati tradicionalna, kao godišnjica otvaranja "Orlovog gnijezda". Toga datuma slavimo sv. Bernarda, zaštitnika planinara i planina, iako je sv. Bernard kalendarski 15. lipnja (u lipnju bi na Kozjaku, kada upeče sunce, teško bilo izdržati cijeli dan).

Od ove godine svečanost održavamo u suradnji s HPD "Ante Bedalov" iz Kaštel Kambelovca čiji smo i mi članovi.

WINNETOU U PAKLENICI

Dr. SREČKO BOŽIČEVIĆ, Zagreb

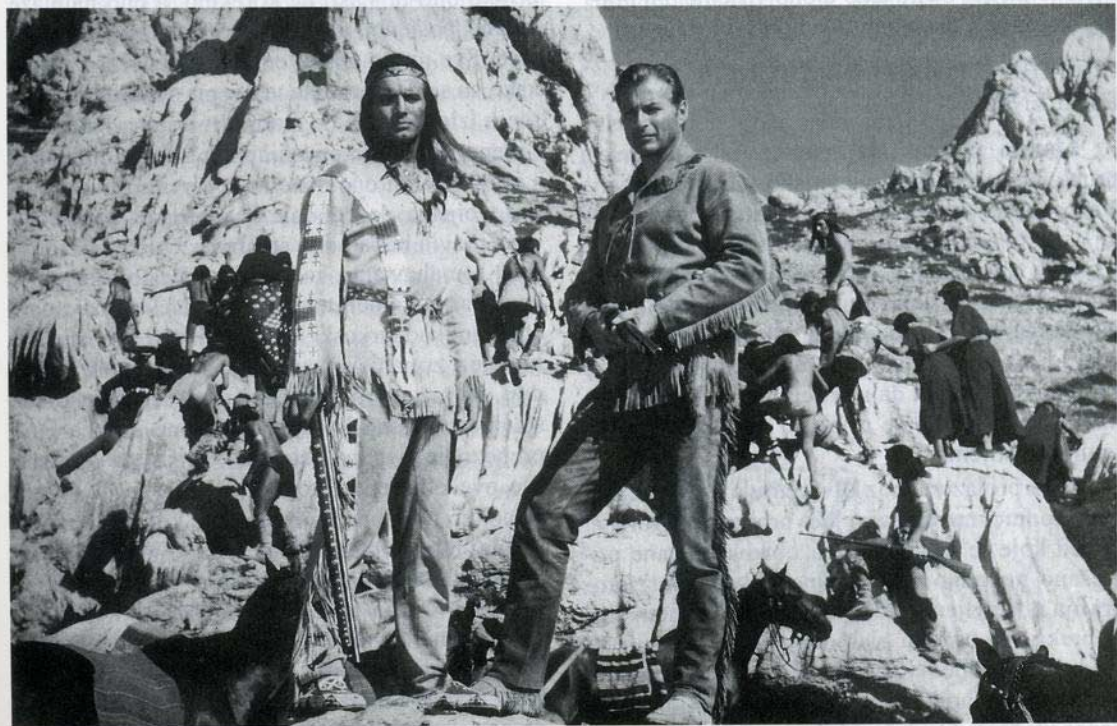
NAŠI "INDIJANCI" ZA MALE NOVCE

Pod gore navedenim naslovom u Starigradu-Paklenici ugledao sam u mjesecu svibnju ove godine obilježene plakate sa slikom, koja najvjerojatnije niti nije iz Paklenice! Pozivali su i najavljivali izložbu fotografija postavljenu u sada dostupnom podzemnom tunelu uz najuži dio kanjona velike Paklenice. Na plakatu je pisalo da su organizatori izložbe Turistička zajednica općine Starigrad i Nacionalni park Paklenica. Neposredni organizator bila je gđa Uschi Behm iz Karl May filma - Infoservice iz Kölna.

Poziv je u meni pobudio sjećanje na brojne filmove snimljene po djelima Karla Maya za koje - na žalost - mnogi nisu ni znali da su snimani na našim hrvatskim prostorima. Očito je atraktivnost naših pejzaža jedna od presud-

nih potreba, a vjerojatno su i vrlo povoljni (niski i očito minimalni!) troškovi što ih je naplaćivao tadašnji "Jadranfilm" od naručitelja bili velika pogodnost za što bolju zaradu snimateljskoj kući. Pogodnost su očito bili i naši statisti i kaskaderi, koji su se s našom poznatom naivnošću i darežljivošću "prodavali" za uglavnom sitnu dinarsku zaradu. Prema podacima s izložbe filmovi su snimani u razdoblju od 1962. do 1968. godine.

Prisjetimo se da su ti filmovi - odnosno samo pojedine sekvence od po nekoliko minuta - snimane osim u Paklenici i na Tulovim gredama, te dalje uz rub rijeke Zrmanje i na prostoru Bukovice u blizini Obrovca, pa na Plitvičkim jezerima, na rijeci Krki oko Skradina, na Risnjaku te na okršenom platou iznad Dubrovnika. Niti na!

Razglednica s Winnetouom i Old Shatterhandom

Winnetou u Paklenici

Podzemni tuneli "Bunker"-NP Paklenica
Starigrad-Paklenica

"špici" filma niti na njegovom kraju nigdje nisu navedene te lokacije i samo su poneki od boljih poznavatelja naših predjela "prepoznavali" navedene lokacije. Očito smo u ono vrijeme bili prava "kolonija", eksploatirana i po svojoj ljepoti

IZLOŽBA U PODZEMNIM TUNELIMA PAKLENICE

Moram priznati da sam s nestrpljenjem u pro hladno petnaesto svibanjsko jutro te nedjelje žurio prema otvoru desetljećima tajnog tunela - čiji sam zamaskirani ulaz s nekim pritajenim strahom ugledao još 1957. godine, kada sam sa svojom speleološkom ekipom žurio u koloni prema Anića luci. O godinama zabranjenom prolazu kroz kanjon tada nije nitko glasno govorio i stalno smo mislili da nas netko iz prikrajka promatra, kako bismo se približili neprirodno zabe-toniranom stijeni.

Sada prolazim kroz otvoren ulaz i osvijetljenim hodnicima dolazim do proširene dvorane, ispred koje je u hodniku na obadnje strane po-vejšano nekoliko desetaka nevelikih kolor foto-grafija postavljenih pod staklom. Na jednom stu-lu prekritom bijelim platnom postavljene su raz-glednice ponuđene za kupnju, a tu je i nekoliko podebljih albuma sa snimljenim filmskim sek-vecama koje nisu bile izložene na izložbi.

Najveći broj izloženih fotografija nije iz Pa-klenice, a i razglednica koju kupujem vidim da

nije iz Paklenice, ali mi zato prodavačica "objaš-njava": Pa to vam je sve isto! Možda za nju, koja ne poznaje taj dio Tulovih greda - ali ipak za ovu priliku bilo bi - ako ne korektno, a ono najblaže rečeno pošteno, ponuditi nešto zaista iz Pakle-nice. Sve me to zaista oneraspoložilo, i uz priče kako su se dan prije na večer pri svečanom otvo-renju izložbe neki od starijih mještana Paklenice i prepoznali na fotografijama u odjeći Indijanaca - vratilo nas u one dane naše servilnosti i samo-zadovoljstva da nekome služimo, pa makar od sebe pravili nakaradne stvorove. Urlikajući i ma-šući tomahavcima mi smo prečesto skakali s kamena na kamen namazani ratničkim bojama i odjeveni kao cirkuski klaunovi usred ove kamene ljepote i zmanjske zaravni s Velebitom u poza-dini. Iz razgovora osjećam da i današnja pred-stavnica filmske kuće iz Kölna ne shvaća i ne prepoznaje ljepotu pejzaža, već joj je on kroz sve ove obješene fotografije i one u albumima samo dio potrebne i nužne scene koju nisu mogli izraditi u svojim studijima i radi kojih su za mali trošak doputovali na naš prostor.

Zar sva ona nabrojena mjesta na kojima je snimano ne zavređuju da im mi sami ne posve-timo dostojan snimak ponavljan u raznim do-bima godine i u raznim vremenskim uvjetima, pa da na taj način zainteresiramo "civilizirani" svi-jet "naprednog" zapada za istinske prirodne lje-pote o kojima oni u svojim državama mogu samo

sanjati i maštati? Očito je da za takvu prezentaciju nismo "dozorili" ili uopće nemamo potrebu, niti duhovnu niti kulturnu.

50 GODINA NACIONALNE BRIGE JEDNOGA ZLATNOG JUBILEJA

Bio je 19. listopada 1949. godine kada je Prezidij Sabora Narodne Republike Hrvatske dio prostora Velike i Male Paklenice, odnosno "šume Paklenice sa dijelovima kanjona Velike i Male Paklenice, kao predjele naročite prirodne ljepote i naučnog značaja, proglasio nacionalnim parkom Narodne Republike Hrvatske".

Kolika se pak "nacionalna" briga vodila o tako proglašenom prostoru dokaz je i zakonsko utvrđivanje njegovih granica tek pet godina kasnije, ali i ostala "događanja" koja su pratila brigu i skrb oko ovoga jedinstvenog geomorfološkog spomenika na čitavom prostoru dinarskog krša.

Kada smo 1957. godine sa svom potrebnom opremom sišli s broda na rivi u Starigradu, pogled prema velebitskom masivu nisu nam zaklanjali nikakvi uzdignuti krovovi, reklamni panoi ili umjetno zasadeni čempresi.

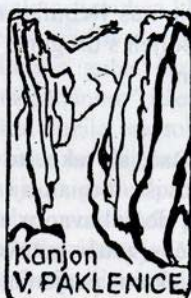
Kada sam nedavno pokušao od obale uz hotel Alan snimiti panoramu usječenih kamenih brazda pakleničkih klanaca, u prednjem planu fotografije nikako nisam mogao izbjeći svijetlocrvene krovove novih katnica "ukrašenih" lukovima, koji arhitektonski ne čine ni građevinsku ni estetsku skladnost u ovom prostoru. Zar iz "nacionalnog" osjećaja, potrebe i ljepote za očuvanje iskonskog izgleda ovoga prirodnog rariteta, nije trebalo voditi računa o nagrđivanju ili devastiranju stare iskonske arhitekture koju je valjalo očuvati i zaštititi? Zar nam je za takvo naše ponašanje kriva "bivša prošlost" ili su krive "potrebe" da na račun one ljepote iza desetak redova kuća učinimo ono što smo učinili? Je li to zavrijedio NP Paklenica za svoju pedesetogodišnjicu?

U SMIRAJ DANA

Bio je konac mjeseca lipnja godine 1987. kada sam posve sam, s naprtnjačom na leđima, krenuo od tada još zabetoniranog bunkera u smjeru planinarskog doma da se priključim geomorfolozima koji su se u njemu okupljali prigodom svoga stručnog skupa. Od moga prvog susreta s tim velebitskim prostorom, tim stijenama, zelenilom borova, mirisom trave i cvijeća, dije-

lile su me u tom času puna tri desetljeća. Poslije toga sam još mnogo puta s drugima, u raznim prilikama, "gazio" ovim kamenjarom i promatrao sve oko sebe, ali sada, ovako sam, ipak se osjećam nekako drugačije, smirenije, ali i ozbiljnije zbog misli koje mi se vraćaju na to proteklo razdoblje. Istina je da mnogih osoba s kojima sam bio na ovoj stazi sada više nema među nama, da Anića luka više nije onakva kao onda kada smo u njoj boravili desetak dana, da ova mlinica više nije onako lijepa kao tada jer je sada urušena i napuštena - ali ja još uvijek dolazim, gledam i osjećam ljepotu koja ostaje tako duboko urezana u našim osjetilima i pamćenju.

Ljeto je 1999. godine već pri kraju i ja sam ponovo u ovome kamenom klancu - dvanaest godina stariji od moga samotnog puta. Bijeli oblaci lebde na plavom nebu, a padine Babinog i Vaganskog vrha prekriva rumenilo sunca svojim bojama, mijenjajući bjelinu kamena u nešto nestvarno što nije ostalo registrirano niti na kolor filmu. Toga se časa sjetim riječi jednog planinara - također ljubitelja ove planine - koji je napisao: "Velebitu se uvijek vraćam s ljubavlju i strahopoštovanjem. U njegova njedra ulazim svečano kao u hram, jer Velebit i jest hram prirode. Velebitu se ne ide, njemu se hodočasti." Priznajem da u tim riječima ima mnogo istine, a razumijeti ih može samo onaj koji u Velebit ulazi bez potrebe za materijalnim koristima, bez želje da nad nečim vlada, sretan pri pogledu na kamen, na vodeni tok, na zelenilo grane, na šarenilo cvijeta i na boju leptirova krila. Pogled za njim kad odlijeće u zrak zaustavlja se na velebnosti ove planine oslobođene "sjene" Winnetoua koji je ostao nijem i neprirodan pod staklom podzemnog tunela.

SJEĆANJA NA NEDU

VLADIMIR JELASKA, Zagreb

Prvi susret

Split, travnja 1955., čekam brzi iz Zagreba. Točan je, putnici izlaze iz vagona, prepoznajem Branka Lukšića. Uz njega su još trojica s naprtnjačama. To su nesumnjivo "velebitaši" - instruktori. Prilazim, Branko nas upoznaje: Zdenko-Nikola Šimunović, pročelnik, po nadimku Šime; Ive Bujan-Čo (po nadimku mora da je primorac, pomislih) i Nedjeljko Jakić-Nedo, odnosno "Malac" dometnu Šime. Kako "malac", zinuh od čuda! Onako visokog, poput kampanila elegantnog, primjerenije bi ga bilo nazvati "longo" (po splitski) ili "dugi". Šime, ubrzo pojašnjava: "To je zato, što je najmlađi među velebitašima-alpinistima".

Penjačke vještine

Tijekom praktičnog dijela tečaja na Kozjaku, Nedo je na jednoj odvaljenoj gromadi veličine kuće katnice pronašao primjer za demonstraciju svladavanja višemeterskih balkonskih nadvisa. Promatrajući ga kako ležeći u zamkama milimetarski napreduje, prije je nalikovao mornaru koji se u mreži odmara nakon "gvardije" ("ših-te"), nego li penjaču koji u zračnom jastuku penje stijenu. A tek izlaženje iz balkonskog nadvisa! Iz "kreveta" od zamki valjalo se izvući preko umjetnoga "stubišta", načinjenog od zamki, na vanjsku stijenku balkona. To je začuđujuće ležerno izveo. Uskliknuo sam: "Ma kakav Malac, ti si pravi Rebifa!" (Gaston Rebufat, poznati francuski himalajac, u to je vrijeme čudesnom tehnikom svladavao brojne nadvisne balkone u Alpama). Nedo je naš Rebufat, mišljah. Nedo, sklon da radost podijeli s drugima, znao je uzvratiti: "Hej, de Gaston!"

Cigareta

Nedo je bio tvrdi pušač, ali tako što reći za Nedinu pušenje zvuči odviše formalno i hladno. Znajući kako je cigaretu doživljavao u stijeni, a na Nedu - bio je pušač - zvuči gotovo bezosjećajno. Predahnuti tijekom penjanja, njemu nije značilo doslovno se odmarati, nego naći

pogodnu policu, na kojoj će, ugodno smješten, povući nekoliko dimova odahnjujući tako prijedni dio stijene. Opušten, pomalo sjetnog pogleda, ali i ispunjen ljepotom krajolika, otpuhnuo bi zadnji dim, lagano, uvis, dajući tako znak da valja nastaviti s penjanjem. Nedo je cigaretu doživljavao. Njegovo je pušenje imalo i stila i smisla.

U stijeni

Penjački tečaj koji su tijekom prvomajskih dana 1955. izveli "velebitaši" bio je poticajan za daljnji razvoj splitskog alpinizma. Osokoljeni novostečenim penjačkim znanjem, samostalno smo primjenjivali ovladane vještine u nekim lakšim usponima u Kozjaku. Šime i njegovi penjači, tj. AO PDS "Velebit" - naš formalni mentor, ne samo da su pratili naš razvoj nego su i podupirali naše akcije. Tako je i Nedo, tijekom svoga lipanjskog boravljenja na terenskoj praksi - nastavi u Pučišćima na Braču, jedan svoj vikend opredijelio za zajednički penjački pothvat. Odabrali smo Biokovo - njegove penjački neditrute stijene! Plovidbu do Makarske Nedo nam

Na kolodvoru u Gospiću krajem travnja 1955. godine: stoje Branko Lukšić (1928-1958), S. Marinčić, Nedo Jakić (1932-1998), Nikola Šimunović, Vladimir Jelaska i I. Poljičanin; sjede Ivo Bujan, B. Brkljačić, R. Dimić i R. Kaliterna. Foto: B. Rušinović

krati prepričavanjem glavnih detalja iz Brahmovog smjera. Po završetku našeg tečaja u Paklenici, zajedno sa Šimom izveo je prvo ponavljanje toga smjera. Komentiram da je to velika stvar za hrvatski alpinizam. Kao da ne čuje, gleda u daljinu, prema Biokovu. Ali tim je usponom hrvatski alpinizam dobio potvrdu da doista imamo penjače dorasle teškim, visokim i eksponiranim stijenama - misljam ali ne izgovorih, jer je zaokupljen pogledom na stijenu kojoj se približavamo. Naš je cilj zapadna stijena Velikog Šibenika (1450 m). Približivši se Baškoj Vodi stijena je, u odsjaju zapadnog svjetla, otkrila sve svoje tajne. Biramo uspon. Pogledi nam se sreću uz sjeverozapadni strmo položen brid. Da, onuda - šutke smo dogovorili! Noćili smo pod zvijezdama, u Bastu, ponad Baške Vode, na dohvat stijeni. Rano, ne baš zorom, ulazimo u stijenu, otprilike na 800 m n/v. Pred nama je oko 600 m visoka stijena, ali je čistog penjanja približno 400 m jer je najgornji dio položeniji i penjački nesuvisao. Raspoređujemo se: Bači (Boris Kambič) u sredini, a Nedo i ja biramo par-nepar. Gu-

Gubim, nudi mi da prvi uđem!? Ulazim, pomalo začuđen njegovim prijedlogom. Petljam u ne baš teškoj stijeni. Savjetuje, poslušno prepuštam da ruke i noge slijede njegove upute. Napredovanje biva ugodnije. Osloboden početne tvrdoće, osjećam se sigurnijim. Penjem i razumijem njegovu želju da danas budem partner u usponu. Ta me spoznaja potiče, i dalje napredujemo izmjenjujući se na vodećoj "duljini", a Bači, kao srednji, "gimnasticira" osiguravajući čas jednog, čas drugog. Penjući zadnji, uz jedan kršljiv, veoma izložen i plitak žlijeb, nisam uspio dokučiti kako mu je to uspjelo prijeći bez klinova za napredovanje. Pukotine su varljive i plitke, a klin u njima je poput klimava zuba. Uzlazio sam zahvaljujući dobro "našpananom" užetu (snažan je Bači), jer su hvatišta služila tek toliko da trenutačno preneseš težinu na stijenu, dok gornji "našpana" uže. Poslije, s jedne prostrane police na kojoj smo zajedno predahnuili, promatramo ga u njegovu "cugu". Svladava jedan trbušast nadvis. Svojim široko raskriljenim rukama i dugim nogama obgrljuje ga, nalazeći dobre oprinke na vanj-

skim stranama nadvisa. Tako raskriljen nalikuje orlu. Lagano zamahuje, prisanljajući pesti na oprimak, ali koje drže poput vakuuma. Tada primiče nogu, pa dijagonalno ruku, i tako redom, hidraulički se lijepeći uz stijenu. Odčitavam u Bačijevom nasmiješnom pogledu isto što i sam misljam - lako nama kada je Rebufat s nama!

Bivak

Veljača, 1956. Erjavčeva koča na Vršiču. Zimski penjački logor AO PDS - "Velebit". Gostujući sam sudionik, kao pročelnik splitskog pododsjeka. Vremenske prilike idu nam na ruku. Hladno je, ali bez daška vjetra. Dani su sunčani. Snijeg je tvrd, a u sjenovitim mjestima led drži poput betona. Idelano za uspone. Jednoga poodmaklog prijedpodneva ulazimo u Prisojnik - "Jeseniška pot čez okno". Prvi penjački par su Nedo i Čo, a u drugom smo Željko (Cernić) i ja. Posao nam je olakšan, jer tek ponegdje valja nam doraditi "stopinku" ili usjeći novu, na mjestima gdje je dugonogi Nedo "grabio" šire. Čeličnu sajlu, koja u suhim (bez-snežnim) okolnostima osigurava "pot", mjestimice tek naziremo pod debelom korom. Rog cepina i vrh dereza jedini su oslonci na ledenim plohama. Duljina "cuga" zadana je dobrim (sigurnim) osiguravalištem a ne duljinom užeta. Sporo napredujemo. Kratkoću zimskog dana ubrzano sustiže sumrak, a još ni okno nismo dohvatili!? Nisam niti uspio smisljati mogućnost da večeras nećemo boraviti u toploj Erjavčevoj koči, dok sam, ulazeći kao zadnji u okno shvatio da Nedo i Čo traže mjesto za nepredviđeni bivak. Noć je zapravo već nalegla na Prisojnik i tek zahvaljujući vedrini moglo se razabirati obrise. Posjedasmo na naprtnjače, šutljivo iščekujući bilo kakav poticaj. S obzorne strane okna primiče se golema sjena, glasno dozivajući. Tek tada sam shvatio - pa to je Nedo - veli nam: "Dečki, dodite, našel sam bivak!" Poslušno ga slijedimo. Na izlazu iz okna, na prisojnoj strani, na dodiru snijega i okomite stijene, pronašao je dovoljno prostranu jazbinu za našu četvorku. U zavjetrini smo, "toplina" mili odasvud. Sada se valja samo raskomotiti i počinak!? Iskusni predlažu: izuti teške penjačke cipele, noge u naprtnjaču, cipele pod tur, a zbijeni rame uz rame, uz neprekinuto njihanje i razgovor, potisnuti težinu na kopcima - ostati budan! Neizmjereno dugu hladnu noć

kratimo programiranim bavljenjima. Čo je brižljivo rasporedio obroke u gramske količine. Suhe šljive svojim sočnim košticama (valjalo ih je pregristi) bile su poput kapljice nektara. Nedo je intervalno rasporedio ono malo cigareta što se našlo. Oko ponoći zadnja je dogorjela. Taj žar od cigarete osvijetljavao je pušačevo lice i širio toplinu, a duboko uvučen dim toplo se po tijelu rasprostirao sve do nožnih prstiju. Zarobljeni tamom i hladnoćom koja steže dah, utihnuli smo. Mirujemo, osim što si međusobno zabadamo laktove u slabine tjerajući san. Molim Nedu da kresne upaljačem. Svjetlo! "Pusti da gori", nago-varam ga! "Dogorjet će brzo i što poslije?" Ponovo mrak, prebirem po džepu. Napipah osobnu iskaznicu. Tada su bile poput knjižice, s brojnim listovima za unošenje podataka o promjeni prebivališta i sličnim promjenjivim podacima. Nudim da palimo te neispisane unutrašnje listiće, da napravimo oganj, pravu vatru za grijanje. Odvraćaju me od te, po njima, ludosti. Uporno nudim, i gle, vatra, ali ne od moje osobe, jer je čitava u mojoj ruci. Iz Nedine ruke liže plamen, visoko osvijetljujući lica. Rasplamsava se kao da je Ivanje! Plamti ljetni otkos, iskre freaju, skaćemo kroz plamen. Preuzimam buktinju da i Nedo skoči! Vrelina mi dotiče dlan. Znači li to da je vatri kraj, stišćem pepeo, čvrsto je zatvoren u šaci. S nakupljenom toplinom od izgorjelog para srednjih listova iz Nedine planinarske knjižice dočekujemo svitanje. Konačno, noćna tama blijedi. Teško obuvamo penjačke cipele, trljamo udove, nešto ipak struji žilama. Navezujemo se. Kamo dalje? Na Vrh? Moramo odustati, jer bivak nije bio planiran, pa su naši sigurno uzbunili "Reševalnu". Sviće, nazire se još jedan lijep dan. Šteta, okrećemo leđa vrhu, premda je najteže za nama. Izlazimo iz okna na jugozapadnu padinu Prisojnika. Snijeg je nakon mrzle noći tvrd, ali nije zaleđen, pa ne rabimo dereze. Svejedno, oprezniji smo, međusobno se osiguravajući gotovo sve do podnožja. Nailazimo na put koji iz Trente vodi na Vršič, što smo zaključili po drvenim stupovima koji jedva vire iz duboka snijega. Slijedimo tu "markaciju" prema Vršiču. S horizonta, od Vršičkog sedla, prema nama se približava osoba. Razabiremo da je "reševalec". Zastao je, čeka nas, vjerojatno nakon što je vidio da smo svi gibljivi. Primakavši se na pozdrav, prepoznavamo da je to glavom

slavni Uroš Župančič. Pozdravljamo se srdačno. "Referiramo" o usponu, bivaku, silazu... Smješka se, veli da je pošao u izviđanje, a glavnina je "reševalcev" dolje u Erjavčevoj. Kako nas nisu opazili u stijeni, pretpostavljali su ovakav rasplet. Zato je on tu, na Vršiču, izviđajući južnu Prisojnikovu stranu. Ne skrivajući radost što nema "reševalne" akcije, ipak, šaleći se, kaže kako je znao da neće imati tu sreću da spašava "hrvaške hudiče". Na naš upit kako da mu to nadoknadimo, smiješeći se uzvratiti da mu je nebo ovako lijepim danom podarilo mogućnost da se popne barem na Mojstrovku.

Prošlo je, eto, pola stoljeća od prvoga susreta s Nedom. Neke su slike izbljebile i tek se obrisi naziru. Naši doživljaji s Nedom brojni su i bogati pa je i mnogo neizbrisivih sjećanja. Valjalo bi barem ponešto od toga pribilježiti jer su u nekim sjećanjima povijesne crtice o hrvatskom alpinizmu u kojem je Nedo ostavio dubok trag. Slava mu!

In memoarum N. Jakiću objavljen je u HP 9, 1998, str. 269

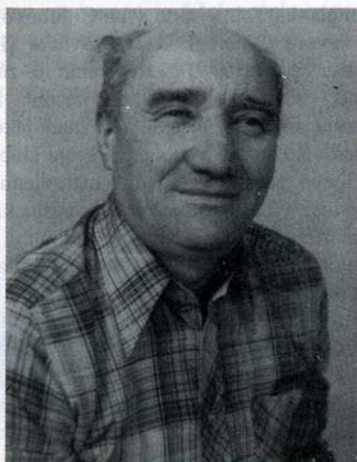
IN MEMORIAM

Mr. IVAN STOŠIĆ

Dana 25. kolovoza zaprepastila nas je tužna vijest: iznenada je prestalo kucati srce pročelnika naše Komisije za zaštitu prirode mr. Ivana Stošića. Hrvatski planinarski savez izgubio je jednog od svojih najagilnijih djelatnika, a križevačko planinarstvo istaknutog planinarskog doajena.

Magistar Stošić rodio se u Novom Pazaru 1929. godine, po zanimanju je bio ekonomist, a živio je i radio u Križevcima. Član je PD "Kalinka" u Križevcima od 1957, njegov predsjednik 1971-1975, a od 1990. tajnik. Od 1972. do 1992. član je Međudruštvenog savjeta ZPP-a, dugogodišnji član njegova predsjedništva, a neko vrijeme i predsjednik. Bio je svestrani planinarski djelatnik. Bavio se okupljanjem i obukom podmlatka, obilazio transverzale i neumorno djelovao kao planinarski publicist. Bio je urednik "Planinarskih informacija" u Križevcima, na Drugom programu Radio Zagreba vodio je 1990-1991. rubriku o zaštiti planinske prirode pod naslovom "Tri minute za čiste planine", surađivao u Vijestima HPS, Hrvatskom planinaru i na Radiju Križevci, a svojim je tekstovima godinama popunjavao rubriku "Zaštita prirode" u ovom časopisu. Uz to je bio osnivač i urednik "Zelenih vijesti", glasila Komisije za zaštitu prirode HPS. Osobito se istaknuo kao planinar-ekolog. Od 1989. je član Komisije za zaštitu prirode HPS, a od 1990. do svoje smrti njezin pročelnik. Odlikovao se neobičnom upor-

nošću i organizatorskim sposobnostima. Potaknuo je velik broj zaštitarskih skupova diljem Hrvatske, brinuo se za eko patrole, okupio vrsne stručne suradnike i učvrstio veze naše Komisije sa srodnim organizacijama u zemlji i inozemstvu. Hrvatski planinarski savez postao je za vrijeme njegova mandata značajan faktor na području ekologije i zaštite prirode. Odlazak magistra Stošića duboko je ožalostio sve njegove suradnike, a Hrvatskom planinarskom savezu nanio gubitak koji će se teško popuniti. (ŽP)

ZAŠTITA PRIRODE

ZAŠTITA BIOLOŠKE I KRAJOBRAZNE RAZNOLIKOSTI

Dana 28. lipnja usvojena je Strategija i akcijski plan zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti Republike Hrvatske, koja s našom Strategijom očuvanja biološke i krajobrazne raznolikosti planinske prirode iz 1996. predstavlja jedinstveni poticajni projekt. Na to su upozoreni stručni suradnici Komisije za zaštitu prirode HPS i njene ekspertne grupe, pa molimo da to uvaži i drugi planinari koji se bave zaštitom planinske prirode. Naša Strategija očuvanja biološke i krajobrazne raznolikosti planinske prirode preferira oba podsustava: a) očuvanje biološke raznolikosti planinske prirode i b) očuvanje krajobrazne raznolikosti planina. U tom su konceptu kreirane gotovo sve akcije za zaštitu ljepota i vrijednosti planinske prirode, ali i krškog podzemlja.

TAJNE VILINE PEĆINE KOD DUBROVNIKA

Tragom članka Tajna ispod vrha Golubovog kame- na krškog izvora Omble kod Dubrovnika (Hrvatska vodoprivreda, lipanj 1999) saznali smo o značajnim speleološkim istraživanjima Viline pećine. Kada u oštrom zavoju mostom prijeđemo iznad jakog toka Omble između Rožata i Komolca na kraju Dubrovačke Rijeke, s lijeve strane ugledamo ustrmljenu stijenu Golubov kamen. Gotovo nitko ni ne pomišlja kako se u njegovoj nutрини krije složen splet tamnih špiljskih kanala i dvorana prohodnih od sredine brda pa do vodotoka rijeke Omble. Vjekovna je to tajna Vilinske pećine, malo poznata javnosti. Stručni suradnici KZP HPS prate daljnje istraživanje Viline pećine, što je u skladu s našom Strategijom očuvanja biološke i krajo- brazne raznolikosti planinske prirode. Ove fenomene krša valja ne samo očuvati već i valorizirati za planinare, speleologe i druge izletnike. (I. Stošić)

"ZELENI PUT U 21. STOLJEĆE"

Poznato je da KZP još od 1996. potiče akcijski plan "Zaštita prirode i održivi razvoj planina u Hrvat- skoj" koji potiče razvoj turizma i stočarstva umjesto abnormalne sječe šuma; održivi razvoj brdsko-planin- skih područja a poglavito Gorskog kotara, Velebita s Likom, te Učke i Čićarije; gospodarsku i demografsku obnovu planina, jer planina bez ljudi i nije planina; po- ticanje razvoja planinskog turizma u gorju; zaštitu

prirode nacionalnih parkova, održivi razvoj ekskur- zijskog turizma i istraživačke ekspedicije u njima. Zna- čajnu ulogu u tome ima Zeleno-plava opcija - atrakcije planinske prirode i voda kao izazov za planinare i turiste (izletnički koncept).

KZP HPS je 1999. uspostavila kontakt s međunarodnom asocijacijom Naturfreunde Internati- onal radi razmjene iskustava i korištenja europskih trendova za razvoj planinskog turizma. U svezi s tim KZP HPS pokušava se uključiti u europsku kampanju Zeleni put za 21. stoljeće, što je u skladu s našim konceptom poticanja planinskog turizma u nas. Na predstojeći Kongres NFI koji će se održati na temu Zeleni put za 21. stoljeće u rujnu u Blackenbergu, KZP HPS namjerava uputiti svog suradnika, a prije toga će se u nas o tome organizirati i stručni sastanak. (I. S.)

TRAJNO SAMOOBRAZOVANJE PLANINARA ZA OKOLIŠ

U rujnu, kada se diljem Hrvatske u planinarskim društvima obilježava Svjetski dan čistih planina (26. rujna), KZP HPS će se zalagati za intenzivnije perma- nentno samooobrazovanje planinara za okoliš. Ovaj oblik samooobrazovanja namijenjen je poglavito ču- varima koji djeluju u eko-patrolama, ali i svim drugim planinarima. U tom cilju preporučamo planinarima korištenje brojnih stručnih priručnika, a poglavito želimo skrenuti pozornost da je 1999. tiskan izvršni džepni priručnik "Zaštita okoliša" Jana Čičeka koji možete nabaviti u Pučkom otvorenom sveučilištu, 10000 Zagreb, Ul. grada Vukovara 78 po popularnoj cijeni. Preporučamo da se sluša izvršna radioemisija Zelena minuta svako jutro u 6,55 sati na II programu Hrvatskog radija. (I. Stošić)

KRONOLOGIJA OFF ROAD URKE "HRVATSKIM BESPUĆIMA"

Sredinom svibnja saznajem da će se održati utrka "Hrvatskim bespućima" kroz Velebit. Preko HAK-a saznajem da je organizator trke KLUB 92.

Nakon telefonskog razgovora šalju mi faxom sve o utrci, svrsi, ciljevima, trasi i datumima. Užasnuta sam nad trasom staze kroz najljepša i zakonom zaštićena područja prirode i to uz pokroviteljstvo Vlade i pred- sjednika Republike. Odmah šaljem apel svim novinama, Državnoj upravi za zaštitu prirode (DUZP) i radio po-

stajama. U Globusu pod naslovom "Ekološko-sportski skandal" iznesene su izjave Komisije za zaštitu prirode i DUZP te reportaža o trci s terena, što je izazvalo negativne konotacije u javnosti. "Inspektor DUZP prije trke izdaje rješenje o zabrani trase kroz zaštićena područja i pokušava telefonom i osobno kontaktirati s organizatorom, ali neuspješno (nije pušten u prostorije, a odgovorni su stalno na terenu).

Trka se održava, a inspektori izlaze na teren te utvrđuju štete DUZP podnosi prijavu prekršajnom sudu protiv organizatora trke zbog povrede zakona o Zaštiti prirode prolazom trase utrke kroz zaštićena područja prirode.

Najavljena je i trka za 2/3. 10. pa ponovo šaljem dopis DUZP-u i on pokušava opet stupiti u kontakt s organizatorima, ali ne uspijeva, jer su očito promijenili adresu i telefon.

I sama to pokušavam, no dotični klub kao da je nestao s lica Zemlje, ne mogu nigdje ništa saznati.

Na sreću, trka 2/3 10. je otkazana zbog dolaska pape toga dana.

Petog svibnja pozvan je na sastanak u DUZP predstavnik KZP HPS.

Zamjenica upravitelja DUZP gđa Valčić otvara sastanak na temu moto trke i predstavlja sudionike: predsjednik i tajnik KLUBA 92, KZP HPS, Ministarstvo šumarstva, Ministarstvo poljoprivrede i tri inspektora DUZP. Sastanak saziva DUZP povodom zahtjeva kluba 92 Vladi za održavanjem off-road trke "Hrvatskim bespućima 99". U ime KZP HPS kažem da je nedopustivo takve trke održavati u zaštićenim područjima prirode. Predstavnici Kluba 92 prigovor prihvaćaju. Ne žele raditi u zaštićenim područjima nego da skupa sa DUZP-om pronađu trasu trke.

Inspektor Štahan kaže da je na poticaj i informaciju KZP HPS saznao za trku 98. "Hrvatskim bespućima od Umaga do Lobora" i donio rješenje o zabrani trase, a zatim i prekršajnu prijavu s dokumentiranim štetama. Klub 92: oni nisu znali koja su područja zaštićena. Ministarstvo šumarstva i poljoprivrede: nama još nedostaje zakonska regulativa o mototrckama u prirodnom okruženju, no i Zakon o zaštiti prirode dobra je podloga.

Postignut je dogovor da za svaku trku organizator treba dovoljno ranije prijaviti trasu DUZP-u. Trasa neće ići zaštićenim područjima, a složit će je skupa s predstavnicima DUZP-a.

Strast i "ljubav" da se prirodu voli s jakom mašinom i pogonom na 4 kotača teško je suzbiti. Ne razumijemo tu razaračku ljubav, ona i nije ljubav jer ljubav voli da raste i razvija se ono što se voli.

Na ljubiteljima i poštovaocima prirode je da se obrate sa svojim zapažnjima nadležnim institucijama. **Nemojte šutke promatrati uništavanje prirode, reagirajte, učinite bar nešto svaki dan za prirodu, za sebe, za Zemlju.**

(Đenka Špralja, Komisija za zaštitu prirode HPS)

"ZELENO-PLAVA OPCIJA"

Dana 19. X. 1996. g. u Nacionalnom parku Plitvička jezera, osnovana je "Zeleno-plava opcija" KZP HPS. Propagira atrakciju planinske prirode i voda, kao izazov za planinare i turiste (izletnički i turistički koncept). Prisutni su bili: mr. Ivan Stošić, Vesna Jurković, Zlatko Smerke i Marija Furlić.

PLANINARSTVO U TISKU

BRODSKI PLANINAR (broj 3, 1999)

Novi broj glasila PD "Dilj gora" iz Slavonskog Broda sadrži 50 stranica, ovaj put u poboljšanoj grafičkoj tehnici i s obiljem ilustracija. Po sadržaju ima "za svakog ponešto", a glavna je osobina tekstova duhovitost i ležernost. Osim društvenih vijesti i biografija istaknutih članova, zanimljivi su prilozi putopis s Olimpa, nove staze na Dilju i članak "Planinarstvo trećeg milenija". Urednik Josip Činkl. (ŽP)

GLASNIK KAMENARA (broj 3, 1998)

Četvrto godište glasila HPD "Kamenar" iz Šibenika zaključeno je brojem 5 za prosinac 1998. Tiskano je na 16 stranica kvalitetnog papira, s mnogo uspjelih fotografija. Osim društvenih vijesti (rad Društva, društveni dom, obljetnica Speleološkog odsjeka), ima nekoliko putopisa, pa tako o rijeci Krki, planinama u zaleđu Šibenika i Velebitu, te nekoliko članaka općeg značenja: Zašto i kako u planinu, Maslina - sveto drvo

znanja. Kako da hodamo našim kršem itd. Urednica je Zora Čeko. (ŽP)

"NA SVOJOJ HRIDI"

Naš suradnik Tomislav Baričević nedavno je objavio zbirku pjesama "Na svojoj hridi". Spominjemo ju jer je sva prožeta Velebitom pod kojim se rodio, u kojem je branio Hrvatsku i kojim je stalno zaokupljen. O tome govori i njegov prilog u ovom broju HP. Zbirka ima 192 stranice, a ilustrirana je s desetak fotografija u koloru. Autor im je sam pjesnik, a motivi su redom s Velebita. Baričeviću je, kako kaže njegov biograf, po mjestu rođenja zadano planinarstvo (Jasenice 1953), a svećenik je po osobnom opredjeljenju. Bibliju čita u prirodi, a prirodu otkriva u Bibliji. Vršio je dužnost župnika starigradsko-pakleničkog i sukoškanskog, a sada je vojni kapelan u Zemuniku kod Zadra. Njegova je adresa: 23000 Zadar, Vukovarska 10.

(ŽP)

SPELEO'ZIN (br. 11)

Glasiolo karlovačkih speleologa (god. VII, Karlovac, lipanj 1999), izdanje "Karlovac", 46 stranica umnoženih fotokopiranjem, meke korice, urednik Hrvoje Cvitanović.

U rubrici "Članci" H. Cvitanović dao je kao uvodnik sadržaj prošlih deset brojeva Sepelo'zina, Damir Bakšić (SO "Velebit") članak o rezultatima ekspedicije u Slovačku jamu na Velebitu 1998. (dubina - 1268 m, s detaljnim nacrtom), Silvio Legović (SD "Proteus", Poreč) opis jame kod Buriča, Kanfanar (s nacrtom), Vlado Božić (SO "Željezničar") prikaz 8 do sada

objavljenih nacrtu špilje Lokvarke u Gorskom kotaru, a Roman Ozimec (Hrv. biospel. društvo - HBD) projekt biospel. istraživanja Karlovačke županije započetih 1997. g.

U rubrici "Vijesti" o radu SD "Karlovac" piše H. Cvitanović, Neven Bočić o Hrvatskoj ekspediciji "Chiapas 99" u Meksiku i o ponovnom istraživanju na području Mašvine kraj Rakovice, a anonimus je prenio kratke vijesti iz rada Komisije za spel. HPS. Izvještaj o radu HBD-a iznio je R. Ozimec, a prikaz Seminara o postavljanju jama u organizaciji SO "Velebit" Željko Bačurin.

U rubrici "Osvrti na publikacije" N. Bočić dao je prikaz Velebitena br. 30, Speleologa za 1994-1995, osvrt na publikacije o ekspediciji "Crveno jezero 98" i spel. članke u časopisu Hrvatski zemljopis (za šk. god. 1998/1999), a R. Ozimec osvrt na članak Branka Jalžića o nalazu školjaka Congeria croatica Bole u časopisu Natura croatica Vol. 7, br. 4 i o speleobotaničkim istraživanjima otoka Cresa autora Suzane Fiedler i Nenada Buzjaka u riječkom Zborniku prirodoslovnih istraživanja riječkog područja za 1998. g.

Nekrolog nedavno preminulom slovenskom speleologu Peteru Habiču priredio je N. Buzjak, a popis najdužih špilja u Hrvatskoj i svijetu te najdubljih jama u svijetu H. Cvitanović. Na kraju je objavljena obavijest o XIV. Međunarodnom kongresu (Makarska 19-26. rujna 1999.) i najava međunarodnog skupa "BORA 2000", koji će se održati kraj Trsta od 1-5. studenog 2000, sa šaljivim crtežom na zadnjoj stranici omota.

(Vlado Božić)

TKO JE ŠTO U HRVATSKOM PLANINARSTVU

ING. LOTA ARH-LIPOVAC

"Pogledala sam gore uz stijenu.... Otkrit ću veliku tajnu stijene i osjetiti nove, još neproživljene osjećaje."

Taj kratki odlomak iz prvog članka Lote Arh-Lipovac ("Moj prvi prvenstveni uspon, NP 5/1949) daje odgovor na pitanje zašto ta naša poznata planinarka već desetljećima luta planinama. Odgovor je kratak: da otkrije tajnu planine i osjeti još nedoživljeno. Ja bih dodao, i da doživljeno svojim opisima ili brojnim predavanjima prenese nama drugima.

Ing. Lota Arh-Lipovac (1922.), dipl. ing. kemije, iz stare je planinarske obitelji. Rijetki se danas mogu pohvaliti s tako dugim planinarskim stažom. Naime, s roditeljima, starim HPD-ašima, već sa četiri godine prvi puta pješači od Zvijezde do vrha Medvednice.

Nakon II. svjetskog rata sudjeluje u osnivanju PD Zagreb, kasnije HPD Zagreb-Matica, prvoga poratnog obnovljenog planinarskog društva u Hrvatskoj, u kome, pored planinarenja, godinama djeluje i kao tajnica, referentica za propagandu, suosnivač alpinističkog odsjeka, visokogorske grupe i grupe "Goranin". Za

predani je rad odlikovana Zlatnim znakom PSJ i PSJ, priznanjem Saveza za fizičku kulturu Zagreba (1968.), te posebnim priznanjem za 50-godišnje članstvo u HPD Zagreb-Matica (1998.) Sudjelovala je u nizu planinarskih radnih akcija, posebno prilikom izgradnje doma na Puntijarki na Medvednici. Niz se godina bavila i planinarskim skijanjem.

Teško je nabrojati sve zemlje i planine koje je obišla tijekom svog planinarskog staža. Pored bezbrojnih posjeta hrvatskim planinama, posjetila je, vjerojatno, i sve planine bivše Jugoslavije. Granice joj ubrzo postaju preuske, pa već 1958. posjećuje Zillertalske Alpe, 1963. Mont Blanc, zatim Etnu na Siciliji... Teško je pronaći planinski predio u Europi koji nije posjetila, od najviših vrhova Pirineja do Norveške, Švedske i Finske.

Europa joj postaje pretijesna, pa 1969. posjećuje Demavand (5671 m), najviši vrh Irana, 1973. Veliki Atlas u Maroku (iz Hrvatske uz obalu Sredozemlja, pa trajektom u Afriku - i sve to s tada popularnim "fićekom"!). Već 1975. je na svom prvom trekingu u Nepal, koji posjećuje ponovo i 1982. (skupinu Anapurna). Teško je nabrojati sva odredišta, ali spomenimo ipak peruanske Ande (1978.), Kilimanjaro u Africi (1983.), Svetu goru (2243 m) u Šri Lanki, vulkanske vrhove Himalaja, Tibet i Lhasu, sjevernu Ameriku od Meksika do Kanade... Dakako, i planine Novog Zelanda! A tu je i bezbroj skijaških tura po Hrvatskoj, Sloveniji, Bosni, Alpama...

Danas, kako sama kaže, i dalje putuje i planinari, samo malo sporije, jer joj je "77 godina tek". I sretna je, jer je uvijek, bez obzira na opasnosti, svako njeno putovanje završilo sretno!

Ing. Lota Arh-Lipovac je tijekom proteklih desetljeća dio svojih lutanja opisala i u našem časopisu. Spomenimo tek njih nekoliko: "Moj prvi prvenstveni uspon", NP 5/49; "Cento done sul Monte bianco", NP 63; "U zapadnim Juljcima", NP 9-10/71; "Pirineji uzduž i poprijeko", NP 11-12/78, itd. U svojim je člancima prepuna ljubavi za prirodom i planinama oko sebe, uvijek u čeznuću za novim vidicima i vječnoj želji za novim pothvatima. Završimo zato kako smo i započeli - s kratkim odlomkom iz njenoga prvog teksta

Lota prije 40 godina na Sv. Geri; iza nje su dr. Željko Poljak, dr. Tomislav Sablek i Branislav Čelap

(NP br. 5/49):

"Ne znam što je ljepše - jutro, dok su se još ružičaste magle dizale uz stijene Velikog Kuka, ili večeri - kad je sunce ljubilo posljednjim svojim zrakama vrhove Prenja, Pešti-brda i Čvrtnice, a doline su već bile utočile u sumrak. Priroda je svojom divljinom, snagom i ljepotom prodirala u čovjeka. Ona je upravo prkosila svojom nadmoći i veličinom. Ta je njena snaga u meni potaknula želju da se iskušam u borbi s njom."

(K. Milas)

VIJESTI

EKSPEDICIJA KARLOVČANA PO CRNOM KONTINENTU

Karlovački CEIK - Centar za ekspedicionizam,

istraživanja i kulturu "Braća Seljan" organizirao je od 19. lipnja do 10. srpnja svoju drugu ekspediciju "Tragom braće Seljan" po "crnom kontinentu", Africi, obuhvativši ovog puta Keniju i Etiopiju. Pod sponzorstvom

Gradskog poglavarstva Karlovca i tvrtke IRT, te ostalih sponzora - na put su otputovali: Mladen Kuka kao vođa, Mladen Postružnik kao zamjenik, Mladen Dijačić kao logističar, Dražen Ostrman - TV snimatelj i članovi: Željko Car iz Ribnika, Krunoslav Mihić, Dominik Pavičić i Srećko Božičević, geolog iz Zagre-

žive na tom kontinentu. Vrijednost knjige je i u razmatranju odgovora na okolnosti nepoznate smrti brata Mirka, koji je početkom 1913. god. nestao na tragičan način u zelenom paklu džungla Južne Amerike na domaku jednoga velikog otkrića. Cilj ekspedicije Karlovčana bio je da na licu mjesta saznaju što više o toj tragediji i zadnjim životnim danima brata Stjepana. Svakako vrlo vrijedno štivo za sve zaljubljenike u tajne nepoznatih prostranstava svijeta.

(S. Božičević)

ba. Avionom su iz Amsterdama doputovali u glavni grad Kenije - Nairobi, a iz njega krenuli put jedinoga graničnog prijelaza za Etiopiju do mjesta Moyale. Na jugu Etiopije, uz rijeku Omo, kraj Rudolfovog jezera imali su za cilj da pronađu utvrdu Stenleyville, koju su braća Seljan ovdje podigli prije ravno stotinu godina. Oдавle je brat Mirko Seljan kao guverner u ime cara Menelika vladao među pobu-njenim plemenima i čuvao južnu granicu njegova carstva. Članovi CEIK-a postavili su na utvrdi spomen-ploču u čast Seljanovih te produžili za Addis Ababu da pregledaju muzejske zbirke s dokumentima braće Seljan. U jednom od narednih brojeva opisat ćemo ukratko njihove dogodovštine na tom putu. (s. boć.)

"OD PACIFIKA DO ATLANTIKA"

Prije mjesec dana je u Gradskoj knjižnici Karlovca predstavljena knjiga pod gornjim naslovom planinara i publicista Mladena Postružnika, a u izdanju Tiskare "Šošarić" i CEIK-a "Braća Seljan" iz Karlovca. Na 140 stranica iznesena je kronologija opisanih događaja prve ekspedicije "Tragom braće Seljan" po "zelenom kontinentu", Južnoj Americi, koju su Karlovčani kao osmeročlana ekipa ostvarili godine 1998. Proputovavši gotovo 14.000 km od pacifičke obale Čilea, pa preko Perua, Bolivije, Argentine, Paragvaja i Brazila, stigli su do obale Atlantika. U knjizi su uz vrlo zanimljiv tekst i dokumentarno vrijedne fotografije Mladena Kuke iz susreta s našim iseljenicima, te nasljednicima Stjepana Seljana što još

1. PLANINARSKA ŠKOLA HPD "VRLOVKA" IZ KAMANJA

HPD "Vrlovka" je mlado društvo, točnije, postoji tek nešto više od godinu dana, te je organiziranje planinarske škole još više za pohvaliti. Glavni instruktor škole bio je predsjednik društva Janko Peričak. Najveću pomoć školi pružio je istaknuti karlovački i hrvatski planinar Mladen Kuka, predsjednik Centra za ekspedicionizam, istraživanje i kulturu "Braća Seljan". On je bio instruktor, mentor i koordinator škole. Osim njih instruktori su bili i ovi članovi CEIK "Braća Seljan": Mladen Dijačić, Krunoslav Mihić, Mladen Postružnik, Dominik Pavičić i Josip Šut. Škola je trajala od travnja do lipnja, a sastojala se od teoretskog i praktičnog dijela. Praktični dio održan je u prirodi, na planinarskim izletima. Polaznici su planinerali na Obzovu na otoku Krku, Osoršćicu na Lošinju, Vodenicu kraj Ozlja, te na niz brda u okolici Kamanja. Najzanimljiviji su izleti bili na Okić, gdje su polaznici bili upoznati s osnovama alpinizma, i u spilu Vrlovku, po kojoj je društvo dobilo ime, gdje su im pokazane osnove speleologije. Na završnoj svečanosti 12. lipnja podijeljene su diplome HPS-a deseterici polaznika koji su uspješno završili školu, a Mladenu Kuki i CEIK "Braća Seljan" dodijeljena su prva priznanja i zahvalnice HPD "Vrlovka" za nesebičnu pomoć pri organizaciji škole.

KARLOVAČKE PUČKE ŠETNJE

Centar za ekspedicionizam, istraživanje i kulturu već više od godinu dana organizira Karlovačke pučke šetnje. Odvijaju se svake prve nedjelje u mjesecu, šeće se užom okolicom Karlovca, a sve završavaju na vili Anzić, gdje Centar ima nove prostorije. Pučke šetnje su potpuno besplatne, a Centar svakog sudionika počasti okrepom, te na kraju svima podijeli diplome. U kolovozu su bile održane 19. Pučke šetnje. Kvaliteta tih šetnji vidi se i u tome što su uvrštene u projekt Karlovac zdravi grad, te kao takve imaju podršku grada. Uz karlovačke planinare, u velikom su broju bili prisutni i planinari iz Kamanja (HPD Vrlovka).

Dio planinarske škole u Kamanju s instruktorima

CEIK DOBIO VILU ANZIĆ U KARLOVCU

Centru za ekspedicionizam, istraživanje i kulturu "Braća Seljan" u Karlovcu dodijeljene su nove prostorije. Sada se sve aktivnosti Centra odvijaju na Vili Anzić na Borlinu. Vila je na izuzetno atraktivnoj lokaciji, okružena šumom, s odličnim pogledom na grad. Vilu će Centar iskoristiti za muzej braće Seljan, prostorije Centra i klub Hrvatsko-južnoameričkog prijateljstva. Trenutno su svi članovi Centra zaokupljeni uređenjem i čišćenjem okoliša vile. Prema riječima predsjednika Centra, Mladena Kuke, vila će u proljeće sljedeće godine biti spremna za svoju namjenu.

ETNO KUĆA POD OKIĆEM

Izletište Etno kuća pod Okićem otvoreno je nedjeljom i praznikom od 10 do 17 sati. Grupni posjeti (škole, vrtići, planinarska društva...) mogući su i ostale dane, prema dogovoru. Etno kuća pripada obitelji Slakoper, Podokička 40, KLAKE, 10435 Sveti Martin pod Okićem. Telefon: 01/3382-335

KUPUJEM - PRODAJEM

- Prodajem 250 planinarskih značaka, pojedinačno ili komplet. Tel. 048-626-650.
- Prodajem trideset godišta Naših planina, razdoblje 1949-1990, po 50 kn. Upitati na tel. urednika, 01-4816-558.
- Prodajem planinarski šesir s oko 200 različitih značaka za 100 kn. Upitati na tel. urednika 01-4816-558.
- "Planinarsko društvo "Bitovnja" Kreševo kupuje godišta Hrvatskog planinara od 1921. do 1945. godine,

kao i knjige, vodiče i karte iz perioda prije II svjetskog rata koji se tiču planinarstva u Bosni i Hercegovini. Ponude: tajnik društva Zoran Šimić telefon ++387 87 68 62 (do 15 sati), ++387 87 80 68 35 (18-21 sat)".

- Kupujem "Naše planine" godište 1959-1968 i sljedeće brojeve: 1970 (3-6, 9-10), 1971 (1-4), 1972 (3-4), 1981 (3-4). Tel. 051-243-376.

ALPINISTIČKI TEČAJ - TREKING U HIMALAJU

Alpinistički instruktor i gorski vodič Vladimir Mesarić organizira alpinistički tečaj od 9. 10.-24. 10. 99. kroz tri vikenda. Također organizira i trekking u nepalsku Himalaju s polaskom 24. studenog i povratkom 24. prosinca. Informacije i prijave na telefon/fax: (01) 3638840 ili E-mail: vladimir.mesaric@open.hr

U SUBOTU 9. LISTOPADA SVI U OGULIN I NA KLEK

U organizaciji HPS, Komisije za povijest planinarstva, Poglavarstva grada Ogulina, Turističkog ureda i Zavičajnog muzeja Ogulin, održat će u subotu 9. listopada u Ogulinu i na podnožju Kleka otvaranje proširene alpinističke zbirke i otkrivanje Spomen-obilježja preminulim (poginulim) planinarima i alpinistima na Kleku.

Akcija se organizira u povodu obilježavanja 125. obljetnice hrvatskog planinarstva. Iz programa:

- Posebni vlak iz Zagreba (izvanredni "Karlek") polazi s Glavnog kolodvora u 7,32 sati; povratak iz Ogulina u 18,50 sati. U odlasku vlak staje i u Karlovcu u 8,10 sati. Cijena putne karte kao i u Karleku.
- U predvorju Frankopanske tvrđave (Zavičajni muzej Ogulina) u 9,30 sati početak programa s pozdravnim govorom i kulturno-umjetničkim programom.
- U 10,15 sati posjet Muzeju i razgledavanje proširene alpinističke zbirke (zbirka je otvorena 1984. g. u povodu proslave 110. obljetnice).
- U 11,15 sati polazak autobusa za Bjelsko, te 15 min hoda do Spomen-obilježja poginulima na Kleku, na mjestu Golubinka, gdje će se u 12 sati otkriti Spomen-obilježje. Nakon toga nastavak uspona na Klek. Do Golubinke moguć je pristup iz Ogulina markiranom stazom preko sela Puškarić za 1,5 sata. Povratak autobusa za Ogulin iz Bjelskog je u 18 sati. Do Bjelskog je moguć pristup automobilima i autobusima.

350 ČITATELJA POGREŠNO UPLATILO PRETPLATU

Prošloga je ljeta poslovnica HPS poslala opomene čitateljima koji prema knjigovodstvenoj evidenciji još uvijek nisu platili pretplatu za 1999. godinu. Nakon toga je oko 350 pretplatnika, neki od njih s ogorčenjem, javilo da su pretplatu na vrijeme uplatili. U čemu je bio nesporazum? Pogrešno su ispunili novčanu uplatnicu, tako da naša poslovnica za njihove uplate nije ni znala. Naime, banke nam nažalost ne daju na uvid uplatnicu s imenom uplatitelja nego nam javljaju samo broj iz rubrike "Poziv na broj". Zato ponovno upozoravamo pretplatnike da u tu rubriku **bezuvjetno treba upisati svoj pretplatnički broj**, nikako JMBG, ili broj osobne iskaznice, ili kojekakve druge brojeve, jer naša poslovnica ne može znati tko se krije iza takvih brojeva. Svatko može svoj pretplatnički broj naći u svakom primjerku "Hrvatskog planinara" koji mu šaljemo, uz adresu koja se nalazi u omotnici zajedno s časopisom. Tko omoćnicu izgubi, može svoj pretplatnički broj lako doznati u poslovnici HPS osobno, pismeno ili telefonom. (01-4824-142).

Također, svaki novi pretplatnik treba na isti način zatražiti od naše poslovnice da mu odredi pretplatnički broj koji će upisati na novčanoj uplatnici. Uostalom, sve je to točno navedeno na drugoj strani korica svakoga broja časopisa.

Tko je uplatnicu pogrešno ispunio, najbolje će učiniti da našoj poslovnici pošalje njezinu fotokopiju kako bismo uplatu mogli pronijeti na ime uplatitelja. U tom slučaju treba provjeriti da su ime i adresa uplatitelja točno i čitko ispisani. Žao nam je zbog nastalih nesporazuma, no HPS ne može utjecati na banke da promijene loš način svoga poslovanja.

Foto: Dr. Ž. Poljak

PANTONE® COLORS

CHIROMOS dd

Tvornica grafičkih boja Samobor - Hrvatska

CHIROMOS

Printing Ink Factory Samobor - Croatia

ilrido

medicinska zaštita od insekata

ilrido[®] MLIJEKO S REPELENTOM

Samo u dobro opskrbljenim ljekarnama!

Pouzdana zaštita od:

komaraca, krpelja, pčela, osa, stršljena, bumbara...

ilrido[®] mlijeko
s repelentom
i zaštitnim
faktorom

ilrido[®] mlijeko
s repelentom

Način primjene:

Prilikom boravka
u prirodi namažite
nezaštićene
dijelove tijela.

Pakiranje: 125 ml

Proizvađač: Merck KGaA, Darmstadt, Njemačka

Merck d.o.o., Zagreb, Trg D. Petrovića 3/XIII, Tel.: 01/48 43 646, 48 43 647, 48 43 745
Fax.: 01/48 43 781, e-mail: merck@merck.tel.hr